Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra sociální a charitativní práce

Bakalářská práce

Kyberšikana dětí do 18 let

Vedoucí práce: doc. PhDr. David Urban, Ph.D

Autor: Kosobudová Lenka

Studijní obor: Sociální a charitativní práce

Ročník: 4

2023

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma, „Kyberšikana dětí do 18 let“ vypracovala samostatně a použila jsem jen uvedených pramenů a literatury z mého seznamu.

V Českých Budějovicích: ……. Podpis: ……

Ráda bych poděkovala svému vedoucímu práce doc. PhDr. Davidu Urbanovi, Ph.D. za jeho přátelský přístup, ochotu a cenné rady při zpracování bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat respondentkám za ochotu sdílet své zkušenosti v rozhovorech.

Obsah

Úvod 5
1. Kyberšikana 7
1.1. Rysy kyberšikany 7
1.2. Druhy kyberšikany 8
1.3. Rozdíl mezi šikanou a kyberšikanou 9
1.4. Komunikace mladých lidí prostřednictvím nových technologií. 9
1.5. Kyberprostor 9
1.6. Existence závislosti na internetu 10
1.7. Zneužití internetu 11
2. Agresoři kyberšikany 12
2.1. Kdo jsou agresoři kyberšikany 12
2.2. Typy agresora 13
2.3. Oběti agresora 14
2.4. Definice kyberzločinu 14
3. OSPOD 16
4. Výzkumná část 18
4.1. Cíl výzkumu 18
4.2. Metodologie výzkumu 18
4.3. Charakteristika výzkumného vzorku 18
4.4. Tematické okruhy a dílčí otázky 18
4.5. Vyhodnocení rozhovorů 19
4.5.1. Identifikovat a popsat aspekty, které vedou agresora k páchání kyberšikany 19
4.5.2. Jaké používá agresor techniky kyberšikany 22
4.5.3. Jak s agresorem pracuje OSPOD 22
5. Diskuse 25
ZÁVĚR 29
Seznam použitých zdrojů 31
Seznam příloh 34
Přílohy 35
ABSTRAKT 46
ABSTRACT 47

Úvod

Jako téma mé bakalářské práce jsem si vybrala „Kyberšikana dětí do 18 let“, kterým se budu zaobírat hlouběji. V dnešním světě plném nové elektronické technologie, přes kterou se děti a mladiství spojují v internetovém světě je velikým nebezpečím hrozba kybernetických útoků. Ty jsou často neodhalitelné, neboť někteří agresoři jsou velice profesionální, a to tak, že je nelze dohledat. Také díky jejich anonymitě a falšování osobních údajů, dokážou dostat jakoukoli oběť. Agresoři si nacházejí informace potřebné ke kyberšikaně snadným způsobem, a to na internetu, protože jsou volně přístupné nebo špatně zabezpečené, a to by se podle mého názoru mělo co nejrychleji změnit. V této době se agresoři kyberšikany nezaměřují jen na oběti stejného věku. V minulosti byly v mediích občas řešeny problémy tohoto typu, ale v covidové situaci se čím dál častěji objevovali příběhy lidí, kteří se stali obětí kyberšikany, a proto se tento problém dostává do popředí před jinými hrozbami. Tato situace ohrožuje děti nejen z výchovného hlediska, ale i ze sociálního. Jedná se o velmi aktuální a nebezpečnou problematiku, a to jak z pohledu sociální práce, tak i z pohledu společenského života, protože to zasahuje i do jiných států světa.

Cílem mé bakalářské práce je identifikovat a popsat aspekty, které vedou agresora k páchání kyberšikany, jaké používá techniky, jak s ním pracuje OSPOD, který se touto problematikou zaobírá. Prostřednictvím rozhovorů s pracovnicemi OSPODU budu chtít tento cíl objasnit.

V první kapitole se budu zabývat celkovým pojmem kyberšikany, jejími rysy a druhy a poté rozdílem mezi kyberšikanou a šikanou. Také se budu věnovat kyberšikaně na internetu, kde upřesním, jak zde mohou děti ostatním ublížit. Nejprve popíšu komunikaci dětí na internetu, která v dnešní době probíhá přes Facebook, Instagram. Na to navazuji zábavou na internetu, což jsou především hry. Nakonec zde nalezneme zneužití internetu, ke kterému se vztahují předešlé odvětví, protože si zde hledají agresoři své oběti.

Ve druhé kapitole se zaměřím na agresora, kdo jím může například být, jaké typy existují, jaké si vybírá oběti a nakonec popíšu, co agresorovi hrozí za jeho činy, což rozdělím podle jeho věku.

Ve třetí kapitole popíšu, jak se proti kyberšikaně bránit, v neposlední řadě také organizaci OSPOD, přičemž poukážu také na to, se kterými dalšími organizacemi spolupracují.

V praktické části budu vést rozhovory s pracovnicemi OSPODU, které se touto problematikou zaobírají, přičemž popíšu celkový postup při práci s agresorem.

Motivací k této problematice je má osobní zkušenost, kdy jsem byla obětí kyberšikany za pomoci sociálních sítí. Šikana směřovala od mé spolužačky. Ráda bych se dozvěděla všechno o agresorech kyberšikany, abych mohla varovat a ochránit jejich potencionální oběti a zjistit, jak se proti tomu bránit, protože si myslím, že kyberšikana mezi námi bude celý náš život. Je pro mě důležité vědět o tomto tématu vše, protože chci mít vlastní potomky, které nechci tomuto problému vystavit a chci je umět před tím ochránit. V posledním ročníku jsem byla na praxi v OSPODU, který se touto problematikou zaobírá, a chtěla jsem se zde co nejvíce dozvědět. Také jsem chtěla vidět na živo, jak probíhají rozhovory s agresory a vše, co se toho týká. Bohužel se kvůli covidové situaci některé části praxe neuskutečnily, a proto jsem tam došla znovu pro důležité informace k bakalářské práci.

1. Kyberšikana

V této kapitole se budu hlouběji zaobírat tím, co je samotná kyberšikana a kyberprostor, jejími rysy, druhy, jak s tím souvisí závislost na internetu, a nakonec popíšu možnosti zneužití internetu.

Definicí kyberšikany je individuální či skupinové chování, které má úmyslně zneužívat osobní informace, fotografie, videa, zvukové nahrávky, či zneužití elektronické komunikace vedoucí k záměrnému a opakovanému obtěžování, krádež identity a dostání se na účet, ohrožení, ublížení či vydírání jedince nebo skupiny veřejně či v soukromí (Procházka, Šmahaj a spol, 2014). Kyberšikana je v některých případech sloučená s klasickou šikanou, ve které jsou fyzické útoky, slovní napadání, pomluvy nebo ponižování. (srov. Kožíšek, Písecký 2016)

1.1. Rysy kyberšikany

V této kapitole si vyobrazíme nejdůležitější aspekty, které se liší od normální šikany a těmi jsou:

Anonymita útočníka, znamená zakládání falešných profilů či přezdívek a zakládá jednorázové účty na sociálních sítích, přičemž díky anonymitě získá sebedůvěru a bezpečí k agresivnějším formám útoku a jejich počtu. V dnešní době není problém pro Policii získání jeho identity, protože mají vyspělé technologie, ale z právního hlediska není kyberšikana nijak vymezena, proto pokud je kvalifikována jako přestupek, policie nemá žádná práva na vyžádání důkazního materiálu (srov. Kohout, Kožíšková, 2018).

Profil útočníka – na internetu si každý může vytvořit vlastní identitu, takže nezáleží na věku, pohlaví, fyzické síle, postavení ve třídě, ale na znalostech a dovednostech v používání informačních a komunikačních technologiích, takže každý se může stát jak oběť, tak i útočník (srov. Hartlová, Hartl, 2010).

Místo a čas útoku nelze předpokládat, neboť k útoku dochází bez jakéhokoliv náznaku. Může se odehrávat v jakémkoliv prostředí, čase a četnosti (srov. Kavalír, Rottová, 2009).

Šíření kyberšikany pomocí agresorova „publika“ je díky dnešním komunikačním technologiím, které dokážou sdílet, přeposílat ponižující příspěvky, kdy je agresor motivován tím, že se o jeho činech dozví ostatní uživatelé a budou ho podporovat prostřednictvím šíření těchto zpráv, které sice nepřímo, ale za to hluboce zraňují psychiku oběti. Zde se vyobrazuje také opakovatelnost kyberšikany, která může být jak úmyslná, tak i neúmyslná, přičemž tento jev může, ale i nemusí nikdy přestat (srov. Černá a spol, 2013).

Nesprávné uvažování na internetu – agresor si v některých případech svou oběť vybere z hlediska jejího chování na internetu nebo ji může znát z reálného světa. Spouštěčem mohou být jiné názory, chování nebo sdílení určitého obsahu, který může být motivem k vyhrožování, či posmívání, protože oběť špatně vyhodnotila situaci (srov. Kožíšek, Písecký, 2016).

Nesnadné rozpoznání dopadu kyberšikany na oběť – je nejčastěji šikanování v rovině psychické, proto nelze dobře rozpoznat její signály či samotnou oběť, protože ty se

obvykle uzavírají sami do sebe a přestávají komunikovat s okolím a začnou se chovat odlišně. Jsou na řešení tohoto problému sami (srov. Kolář, 2011).

1.2. Druhy kyberšikany

Kyberšikana se dělí na dva základní typy kyberútoků, které jsou nepřímé a přímé. Nepřímý útok kyberšikany neboli útok v zastoupení, vykonává za agresora někdo jiný, tím pádem se stává nevědomě komplicem kyberšikany. Při přímém útoku agresor oběti krade heslo, nabourává se do jejího účtu, či si zakládá účet pod její identitou (srov. Kožíšek, Písecký, 2016).

Mezi přímé útoky patří:

Spamu se jinak také říká nevyžádaná e-mailová pošta (např. reklamní zprávy), o kterou daný uživatel účtu nemá zájem. Všichni dostávají desítky až stovky e-mailů denně, které jim zahlcují e-mailovou schránku. Na spamy bychom neměli nikdy odpovídat, protože díky tomu pomáháme útočníkům dostat se na naši e-mailovou adresu. Zamezíme tomu ověřením, zda máme v e-mailu filtrování spamů. (srov. Čech, Zvoníčková, 2017).

Kyberstalking (pronásledování s telefonem) při kterém útočník ze začátku své oběti nadbíhá, poté ji dlouhodobě pronásleduje, obtěžuje a omezuje její osobní prostor, což může vyústit až k vydírání. Oběť je v tomto případě zahnána do kouta, což v ní vyvolává strach. Při těchto útocích agresor kontaktuje danou osobu telefonicky, osobně. Pokud při svých útocích agresor používá internet a telefon říkáme tomu cyberstalking, který může probíhat jak na internetu, tak v reálném světě (srov. Dočekal, Eckertová, 2013).

Exclusion (vyloučení) je úmyslně kruté vyloučení osoby ze skupiny či party. Ze sociální práce to může být příklad, kdy je dítě ze sociálně vyloučené lokality a nemá takové možnosti jako ostatní, takže je tímto faktorem vyloučeno (srov. Švestková, Soldán, Řehka, 2019).

Fake profile (falešný profil) je jev, kdy si agresor zakládá falešné profily, na které píše lživé informace, aby mohl zaútočit na svoji oběť, která netuší, o koho jde. Agresor má v této situaci strach, že bude odhalen, neboť se ukazuje, že je to někdo, koho oběť moc dobře zná, a proto se snaží najít nové metody ke zlepšení svého krytí (srov. Dočekal, Eckertová, 2013).

Happy slapping („veselé fackování“) je nejčastější forma kyberšikany, při které jde o nečekané fyzické napadnutí, může se stát kdekoliv, kdykoliv a komukoliv, přičemž komplic agresora vše natáčí na telefon. Pořízené video nasdílí na sociální sítě za účelem pobavení ostatních. (srov. Černá a kolektiv, 2013).

Harassment (obtěžování) je útok, při kterém se využívá opakované odesílání vulgárních a obtěžujících zpráv, které zahlcují oběti e-maily. Je to jedna z nejnebezpečnějších forem kyberšikany, která má dopad na kvalitu života. Zprávy bývají zpravidla zlé, neuctivé a oběť se cítí vystrašená (srov. Švecová, Soldán a Řehka, 2019).

Sexting je to útok prostřednictvím intimních fotek, či videí. Ze začátku jde o nevinné zasílání fotek oběti svému protějšku (agresorovi), který si je ukládá. Když se pár pohádá a rozejdou se, agresor začne vymáhat ze své oběti další takovéto snímky nebo erotické služby pod pohrůžkou, že stávající fotografie, či videa zveřejní na internetu. Často jsou s tímto problémem spojovány sebevraždy obětí (srov. Aftab, 2016).

1.3. Rozdíl mezi šikanou a kyberšikanou

Tradiční šikana je specifická tím, že se děje v reálném světě, agresor napadá svou oběť tváří v tvář, tím pádem je lehčí agresora odhalit. Ten si nachází oběti ve svém okolí, které napadá, jak fyzicky, tak psychicky, zatímco kyberšikana se odehrává v on-line světě přes sociální sítě za pomoci chytrých telefonů. Kyberprostor je pro agresora výhodnější, protože sociální sítě mu nabízejí nové prostředky k šikanování, také mu umožňuje lepší zakrytí své identity a může se dít kdykoliv, kdekoliv, a proto je tato forma šikanování nebezpečnější než normální. Kyberšikanu používají hlavně mladistvé děti, které buď byli v minulosti oběti normální šikany nebo se tímto zabavují (srov. policie, 2018).

1.4. Komunikace mladých lidí prostřednictvím nových technologií.

Nejnovějším objevem pro komunikaci jsou nové technologie jako jsou chytré telefony. Těmito technologiemi jsou informační, komunikační nástroje. Těm, co někdy musí čelit agresivnímu chování přes sociální sítě, je pak skutečně těžké uniknout, protože opustit internet ani ukončit určité aplikace či stránky nejde tak snadno, to by totiž mohlo dospět až k sociálnímu vyloučení. Dětem a dospívajícím napomáhá tato technologie k rozvíjení komunikačních dovedností (srov. Černá a spol, 2013). Informační a komunikační technologie dospívajícím umožňují komunikovat s lidmi z celého světa, přinášejí snadnější a pravidelné spojení s rodinou a vrstevníky, představují příležitost pro dospívající, kteří mají problémy navázat přátelství v reálném světě, neboť v online světě může být jednodušší získat sociální kontakt, díky dostupnému bezdrátovému internetu včetně internetu v mobilních telefonech se rychle šíří informace a znalosti z různých oblastí, které by jinak bylo obtížné získat. Dnešní mladí si již nedokážou představit svět bez internetu a nových technologií a jsou na něm závislí. Sice je to veliký úspěch ve vývoji elektronické komunikace, ale na druhou stranu to přináší svá rizika na sociálních sítích s ohledem na střed se škodlivými jevy jako je šířící se fenomén kyberšikany (srov. Černá a spol, 2013).

1.5. Kyberprostor

Definice kyberprostoru je podle Šmahaje (2014) globální síť, která propojuje lokální počítačové sítě a zároveň poskytuje různé služby. Zahrnuje v sobě přístup k informacím písemného, obrazového i audio obsahu, které si prostřednictvím hardwarového a softwarového vybavení s umocněním uživatelských znalostí může stahovat, obohacovat, sdílet, synchronizovat nebo tisknout obsah internetu.

Internet je nástrojem pro páchání kyberšikany, protože se na něm odehrává veškeré dění. To dokazuje i fakt, že v dnešní době se děti a dospívající lépe orientují a ovládají hardwarové a softwarové aplikace než dříve. V dnešní době mají totiž lepší počítačovou gramotnost, kterou mohou využít ke kyberšikaně. Agresor nejčastěji využívá vlastní počítač nebo mobilní telefon, kde vyhledává komunikační prostory, kde si nachází své oběti (srov. Procházka a spol, 2014).

Nejčastější komunikační technologie jsou telefony útočníci používají k textovým zprávám, které jsou výhružného a útočného aspektu a zahlcují je zprávami, aby oběť nevěděla, kdo ji obtěžuje. V nejhorším případě ukradne telefon své oběti a používají ho k obtěžování ostatních, a proto si tito lidé myslí, že je daná oběť agresorem (srov. Procházka, Šmahaj a spol, 2014). Do nejnovějších telefonů si můžeme nainstalovat

aplikace jako WhatsApp, Messenger, přes které se nejčastěji spoje agresor s obětí. Dále jsou tu aplikace na úpravu fotek jako je Photo Deformer, kde agresor upravuje fotografie obětí tak, aby na nich vypadali směšně, a rozesílá je kamarádům nebo je dává na sociální sítě (srov. Čech, Zvoníčková, 2017). To platí i u videí, kterými agresor zastrašuje svoji oběť. Dalšími komunikačními prostředky jsou tablety, notebooky, skrze které také dokáže agresor ublížit svým obětem. Notebook je to stejné s rozdílem, že ho navíc může oběti ukradnout a získat tak jeho identitu. Tablet je nejmodernější technologie, přes kterou může dělat zároveň fotografie či videa, které pak může sdílet na internetu (srov. Čech, Zvoníčková, 2017).

Ve všech těchto technologiích jsou zabudované webkamery, přes které se agresoři snaží své oběti zmanipulovat k obnažování, protože je velice jednoduché pořídit a sdílet pořízená videa. Agresoři nabádají oběti, aby jim natočili videa a poslali jim je. V obou případech se jedná o materiál, který poté agresoři použijí proti oběti, aby ji mohli vydírat a zmanipulovat k zaslání dalších videí, obnažených fotografií pod výhružkou, že dosavadní videa zveřejní na sociálních sítích. Forma této kyberšikany je velmi nebezpečná, protože vyobrazuje nejintimnější partie těla oběti. (srov. Švestková, Soldán, Řehka, 2019).

Výše popsané technologie obsahují jednu důležitou součást, bez které by se lidi nedostali na internet, a to je Wi-Fi připojení. Nejprve se využíval takzvaný kabelový ethernet, které nahradilo bezdrátové připojení k internetu a je v mnohých případech zadarmo. Na internet se lze připojit zdarma skoro na každém místě, což umožňuje agresorovi snadno ubližovat své oběti kdykoliv a kdekoliv (srov. Čech, Zvoníčková, 2017).

Mezi internetové stránky patří Facebook, Instagram a mnoho dalších. (srov. Hulanová, 2012). Pokud se zde neuplatňují bezpečnostní pravidla, mohou se šířit pomluvy na všech sociálních sítích, kde si je mohou přečíst lidé z celého světa. Na sociálních sítích je velice snadné si vytvořit falešný účet, přes který útočník napadá svou oběť pod falešnou přezdívkou a může sledovat svou oběť kdykoliv a kdekoliv. (srov. Ševčíková a spol, 2014). Další nejsledovanější server, především díky sdílení videosouborů je YouTube, kde agresoři nabývají inspiraci, jak svou oběť zesměšnit. Dále sem patří chatovací fóra, blogy, on-line hraní her (srov. Čech, Zvoníčková ,2017).

Na e-mail se může agresor přihlásit pod přezdívkou a vytvořit si několik účtů a poté je zase odstranit. Přes účet může posílat výhružné a útočné zprávy, posílat fotografie a videa, nebo naopak po oběti chtít, aby mu je přes tuto službu zaslala (srov. Rogers, 2011).

Dalšími komunikačními prostory jsou ICQ a Skype. V těchto programech jsou již k dispozici webkamery, které jsou výhodou pro páchání kyberšikany. Útočník manipuluje s obětí, aby si webkameru za určitou odměnu zapnula, a přitom si může dělat záznamy a fotografie, které může použít pro vydírání oběti (srov. Čech, Zvoníčková, 2017).

1.6. Existence závislosti na internetu

Kimberley Young (1998 b) rozdělila online závislosti do určitých subtypů, kterými jsou závislost na kybersexu (nadměrné používání stránek pro dospělé za účelem kybersexu a sledování pornografie), závislost na kyber-vztazích (udržování vztahu prostřednictvím kyberprostoru), informační přesycení (neustálé surfování na internetu a vyhledávání

informací) a závislost na počítači (obsesivní hraní her na počítači). Dnes se k nejhlavnějším závislostem řadí on-line počítačové hry, sociální sítě, kybersex a gambling (srov. Blinka a kolektiv 2015). Podle Ševčíkové a kolektivu (2014) se z nedávných studií objevují dva dominantní modely. Prvním z nich je snížená schopnost soustředit se a zažívat nudu, zvýšená impulzivita agrese a odolání jej (týká se dětí s poruchami pozornosti). Druhým jsou psychosociální obtíže, které jsou často vyobrazovány v podobě nízkého sebehodnocení a sociální úzkosti, sebedůvěry, či deprese (poukazuje často na děti, které se vyhýbají problémovým situacím).

1.7. Zneužití internetu

Na jedné straně je kyberšikana páchána neúmyslně či náhodně, přičemž útočník nechce oběti uškodit, například tím, že sama nasdílí nevhodné fotografie, či videa. Z jednoho omylu se poté stane prostředek k ubližování, protože odstranění fotografie už není v kompetencích autora. Kyberútoky, které jsou ze strany agresora plánované jsem již probrala v předchozích kapitolách. Těmi je zasílaní nebo sdílení výhružných, zesměšňujících zpráv či videí přes telefon, kde může být útočník anonymní. Nejhorší je zveřejnění pornografie a videí s tváří oběti na internetu (srov. Čech, Zvoníčková, 2017). „*Podle výzkumu pro ochranu dětí, se stal internet „novým médiem“, jehož prostřednictvím dochází k některým běžně uznávaným formám zneužívání dětí, jako je týrání, sexuální a emocionální zneužívání*.“ (Achinewhu, Nworgu a spol, 2014.)

2. Agresoři kyberšikany

V této kapitole se zaměřím především na osobnost agresora, se kterým pracují sociální pracovnice z OSPODU. Podrobně agresory identifikuji, kdo může být útočníkem jako takovým, jaké jsou jejich typy, co je motivuje ke kyberšikaně a podle čeho si vybírají své oběti. V neposlední řadě zjistím, jaké za to budou nést následky, neboť se může jednat i o trestný čin.

2.1. Kdo jsou agresoři kyberšikany

Útočníkem kyberšikany může být kdokoliv, ať je to chlapec, či dívka, dospělý jedinec z bohaté či naopak vyloučené lokality, a v neposlední řadě lidé různého sebevědomí. Z dětí to mohou být jedinci s dobrým či špatným prospěchem, chytré či méně chytré. (srov. Kopecký, 2018).

Agresoři se vyznačují tím, že rychle vypínají počítač, když se k nim přiblíží nějaká autorita, tráví u něj dlouhé hodiny převážně v noci. Pokud nemohou být na svém zařízení, jsou rozčilení. Také se neustále něčemu nevysvětlitelně smějí a nechtějí se bavit s nikým o tom, co zde dělají. Používají několik on-line účtů, které nejsou jejich (srov. Švestková, Soldán, Řehka, 2019).

Na jedné straně mohou být agresory problémové děti, kterými jsou záškoláci s podprůměrnými školními výsledky. Tyto děti mohou ničit cizí majetek, užívat drogy nebo požívat alkohol (srov. Černá a spol, 2013).

Na druhou stranu to mohou být velice inteligentní děti (premianti třídy), které díky své inteligenci, dokážou před rodiči velice dobře maskovat agresivní chování, a tím pádem mohou promyšleně šikanovat druhé (srov. Vágnerová, 2005).

S informačními a komunikačními technologiemi je jedinec anonymní a ztrácí tak pocit zodpovědnosti za své činy. Někteří odborníci tedy hovoří o internetu jako o prostředí bez zábran, a to i v případě, že jsou v něm lidé pojmenování (srov. Vašutová, 2010).

Motiv kyberagresora je upoutání pozornosti, kdy agresor se snaží být středem pozornosti, snaží si získat přízeň spolužáků. Zahnání nudy**,** kdy **š**ikanování přináší agresorovi vzrušení a zábavu, protože na sebe upozorňuje. Mengeleho motiv, kdy agresor zkoumá, co oběť vydrží, dochází ke stupňování těchto pokusů, a to jak na psychické, tak fyzické úrovni. Prevence je častý motiv pro oběti šikany, které přejdou do nového prostředí a ve snaze předejít šikanování začnou samy šikanovat, případně se přidají k nějakému agresorovi. Vykonat něco velkého je proces, který u neúspěšných žáků vyvolává pocit, že jsou prostřednictvím šikanování schopni výkonu, a že oni sami se stávají příčinou významného děje. Odplata je zaměřována na útočníky tradiční šikany, protože jejich oběti hledají způsoby, jak se jim pomstít, aby nezjistili jejich identitu a nemohli je znovu napadnout. K tomu využívají on-line svět, protože v off-line světě jsou na agresory slabí. Tento motiv je nejpoužívanější (srov. Kolář, 2011, Šmahaj, 2014). Dalšími motivy jsou závist, strach, posílení pocitu sounáležitosti, nechtěné zveřejňování osobních informací (srov. Buřičová Kadlecová, 2010).

Motivy podle Kopeckého (2021) je, že si to oběť zaslouží – pachatelé jsou přesvědčeni o tom, že jejich chování je oprávněné. Necítí výčitky. Vliv skupinového

nátlaku – pod nátlakem je dítě schopné dělat i věci, které by jinak nedělal. Dělá to každý, tak můžu i já – dítě si myslí, že kyberšikanu dělá mnoho jiných dětí, takže je pravděpodobné, že to bude dělat taky. Myslí si, že je to normální, neboť jeho spolužáci to zlehčují. Pachatelé si myslí, že je nelze najít – agresor má pocit falešného bezpečí, když to páchá anonymně na internetu, že ho nelze najít. Nedostatek empatie – pachatelé věří v to, že kyberšikana není nijak špatná a její dopad se přehání, nafukuje, protože agresor necítí bolest, kterou způsobuje a bere to jako legraci. Žert, který se vymkl kontrole-kyberšikana vzniká nevinným vtípkem, který se nepovedl, a poté se šíří na internetu a je prostředkem k vydírání oběti (srov. Kopecký, 2021).

2.2. Typy agresora

Typy agresora podle postavení v kolektivu:

Agresor, který má nižší sebevědomí, je si sebou nejistý, má pocit, že ho okolí neuznávaná podle jeho představ. V kolektivu jsou neoblíbení a šikanují okolí kvůli pocitu vlastní nedostatečnosti a frustrace. Šikanováním chtějí dosáhnout pocitu moci a upevnit si svou pozici ve skupině (srov. Kopecký, 2018).

Agresor, kterého kolektiv uznává, má mnoho přátel, je sebevědomý a díky tomu dokáže velmi obratně manipulovat s ostatními. Agresor dokáže dobře odhadnout procesy ve skupině, jak se ke každému má chovat, jak s každým komunikovat, aby mu kolektiv byl nakloněný a měl tak v něm dobré postavení (srov. Kopecký, 2018).

Typy agresora podle stylu kyberšikanování:

„Pomstychtivý andílek“ („The Vengeful Angel“) - Agresor má za motiv odplatu, pomstu za zlé chování, či činy, které se staly buď samotnému pachateli nebo jeho přátelům. Agresor se nepovažuje za kyberútočníka a napravuje spáchané křivdy a chrání tak sebe a své kamarády před „zločinci“, na něž poté sám útočí, aby trpěli. Dochází zde k přepínání rolí z oběti na agresora a naopak. Agresor většinou útočí sám, ale někdy si na pomoc přivolává nejbližší osoby, které byly šikanovanou obětí předtím také šikanováni (srov. Kopecký, 2018).

„Bažící po moci“ („Power-Hungry“) - Agresor má motivem především touhu dávat ostatním najevo svou autoritu a vnucovat jim svou vůli, aby dělali to, co po nich chtějí. Snaží se ovládnout své oběti prostřednictvím strachu. Obvykle se rád chlubí svými aktivitami před publikem, aby získal pozitivní reakce, a když je nedostává, tak útoky stupňuje do té doby, dokud je nezíská. Tento agresor bývá často obětí šikany v reálném světě, takže jsou to osoby menší, fyzicky slabší, a to především děti a dívky, které nejsou příliš populární či oblíbené. Pachatelé mají dobré technické dovednosti a jejich cílem je oběť ztrapnit. Tento typ pachatelů patří k nejnebezpečnějším ze všech (srov. Kavalír, Rottová, 2009).

„Zlé dívky“ („Mean Girls**“)** - Agresorovým motivem je nuda a hledání zábavy. V tomto případě jsou nejvíce agresorkami dívky, které páchají kyberšikanu ve skupině. Zaměřují se nejčastěji na jiné dívky, ale občas šikanují i kluky. Pachatelé potřebují publikum k tomu, aby věděli, že mají dostatečnou sílu šikanovat ostatní. Cílem útoků je pobavit se na úkor někoho jiného, touží po obdivu a uznání, a nechávají své útoky rozšiřovat ostatními. Později do nich nezasahují a nechávají je plynout. Své útoky ukončí až tehdy, když v nich naleznou to, co chtěli (srov. Vašutová a spol, 2010).

„Neúmyslný pachatel“ („Inadvertent Cyberbully“) - Agresor má motivem „legraci“ a „můžu to dělat“. Pachatel se nebere jako agresor, do kyberšikany se zapojuje neúmyslně. Agresor reaguje velmi často ve vzteku či zklamání a nepřemýšlí o svém následném jednání. Myslí si, že jeho chování je neškodné. Vystupují pod falešnou identitou, pod kterou zasílají nežádoucí zprávy ostatním uživatelům (srov. Kavalír, Rottová, 2009).

2.3. Oběti agresora

Obětí kyberšikany se může stát kdokoliv, ale nejčastěji si agresor vybírá jedince, kteří jsou něčím odlišní, či co se pachateli z různých důvodů nelíbí.

Podle Kopeckého (2021) oběti jsou premianti třídy („šprti“) – agresor si vybírá tyto oběti, protože jsou například lepší ve studijních výsledcích. Mnohdy napomínají a usměrňují ostatní, dokonce donášejí učitelům, a to se agresorům nelíbí.

Sociálně slabší žáci („socky“) – pachatel si vybírá tyto oběti, protože ví, že se nedokážou bránit, neboť jsou slabší nebo také proto, že nemají dostatečné finance na to, aby si koupily chytré telefony, a proto mají pocit, že se jim mohou vysmívat.

Žáci s různými zdravotními problémy („retardi“) – agresor si vybírá tyto oběti, protože se nedokážou bránit, neboť mají nějaké postižení, jsou slabší, opoždění nebo nejsou cool, a proto si agresoři myslí, že mají důvod se jim vysmívat.

Žáci, kteří informují učitele o tom, co se děje ve třídě („bonzáci“) – pachatelé si vybírají tyto oběti, protože jsou pro ně odlišnými a kazí jim třídní morálku, neboť žalují učitelům, co se děje ve třídě.

2.4. Definice kyberzločinu

Podle Gřivna a Polčáka (2008) na kyberzločin stále neznáme jednotnou definici, ale můžeme se opřít o dokumenty, které s tím souvisejí například o Listinu základních práv a svobod, Listinu základních práv EU, Úmluvu o právech dítěte, Zákon o ochraně osobních údajů a další.

Agresor provedl:

Trestný čin poškození cizích práv (§181) – například situace, kdy se útočník vydává za někoho jiného, a nachází se zde i upravení věku (na staršího), aby si mohl založit profil na sociálních sítích.

Trestný čin pomluva (§ 184) – například vytvoření webových stránek na sociálních sítích s cílem zesměšnit oběť či dokonce více obětí. (Čech, Zvoníčková 2017).

Trestný čin ublížení na cti, zákon č. 200/1990 Sb., zákon o přestupcích, § 49; zákaz natáčení, fotografování a zveřejnění snímků bez souhlasu dotyčné osoby, nařízení EU 2016/679,

Trestný čin nebezpečné pronásledování (v překladu stalking, § 353–354) – například se jedná o dlouhodobě opakované pokusy kontaktovat všemi dostupnými prostředky oběť, která skrz to pociťuje důvodné obavy o život nebo své zdraví

Trestný čin účast na sebevraždě (§ 144) – nejčastěji se jedná o zaslání SMS s úmyslem vyvolat u oběti rozhodnutí k sebevraždě;

Trestný čin porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí (§ 183), např. zveřejnění fotografií, videí, zvukových záznamů z telefonu oběti (Švestková, Řahka, Soldán 2019).

K trestní odpovědnosti mladších 15 let nedochází, ale soud pro mládež jim může uložit podle zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, některá z následujících doporučení, který mi jsou ústavní nařízením, ochranou výchovy, terapeuticky, či pomocí psychologického nebo jiného vhodného programu v rámci speciálních výchovných programů nebo mohou být místo nich potrestáni jejich rodiče Také nad nimi může být stanoven dohled pracovníka OSPODU (probačního úředníka) (srov. Policie, 2017).

Proto, aby pachatel mohl být potrestán, musí být starší 15 let (15-18 let), a je posuzován soudem pro mládež podle zákona č. 218/2003 Sb., s ohledem na rozumovou a mravní vyspělost osoby, proti níž se vede trestní řízení. (srov. Kolář 2001).

3. OSPOD

V této kapitole vyobrazím do hloubky OSPOD, jakými se musí řídit zákony, definuji kurátory pro děti a mládež, kteří se agresory zaobírají, jakou práci vykonávají, s kým spolupracují při vyšetřování a jak se můžeme bránit proti kyberšikaně.

„OSPOD se řídí zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „zákon o SPO"), který vymezuje sociálně-právní ochranu dětí v § 1 jako ochranu práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu, ochranu oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění, působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny, zabezpečení náhradního rodinného prostředí pro dítě, které nemůže být trvale nebo dočasně vychováváno ve vlastní rodině." (MPSV, 2019)

Hlavní principy právní úpravy sociálně právní ochrany dětí je nejlepší zájem, prospěch a blaho dětí, ochrana rodiny a vzájemné právo rodičů a dětí na rodičovskou výchovu a péči. Poskytuje se bez rozdílu, bez jakékoliv diskriminace podle rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národnostního, etnického nebo sociálního původu. Poskytuje se bezplatně. Poskytuje se všem nezletilým dětem mladším 18 let. Posláním je, že stát je odpovědný za ochranu dětí před tělesným nebo duševním násilím, za ochranu jejich zdravého vývoje z hlediska fyzického, psychického a mravního a ostatních aspektů integrity. Důraz je také položen na ochranu dětí před sociálně patologickými jevy (tj. prevence rizikového vývoje dětí a minimalizace důsledků působení sociálně patogenních vlivů). (MPSV, 2019)

Kurátoři pro děti a mládež jsou specializovaní pracovníci státní sociální pomoci, kteří vykonávají svou činnost na obecních úřadech s rozšířenou působností, který se řídí zákony o sociálně-právní ochrany dětí. Cílovou skupinou jsou nezletilé děti, které páchají různou trestnou činnost, přestupky, mají výchovné problém, utíkají z domova, páchají záškoláctví, užívají alkohol nebo jiné návykové látky. (srov. MPSV, 2019)

Práce kurátora je poskytování poradenství dětem a jejich rodičům v jejich náročných životních situacích týkající se výchovných problémů, záškoláctví, šikany, trestné činnosti, útěků z domova, analyzují situace v oblasti nežádoucího chování a provádějí opatření směřující k jeho odstranění, v nutných případech realizují výchovná opatření i formou předběžného umístění mimo rodinu, účastní se přestupkového a trestního řízení, či soudních jednání, kdy mají možnost vyjadřovat se a navrhovat způsob potrestání nezletilého nebo mladistvého, přičemž spolupracují s probační a mediační službou, navštěvují děti s nařízenou ústavní výchovou z důvodu závažných výchovných problémů, s uloženou ochrannou výchovou. Vzaté do vazby a ve výkonu trestního opatření odnětí svobody, pomáhají dětem po propuštění z ochranné nebo ústavní výchovy a po propuštění z výkonu trestního opatření odnětí svobody s cílem působit k obnovení jejich narušených sociálních vztahů, začlenění do sociálního prostředí a k zamezení opakování protiprávní činnosti, zajišťují návaznou péči dětem i po dosažení zletilosti, zejména dojde-li k prodloužení ústavní nebo ochranné výchovy. Při zajištění návazné péče je kurátor pro děti a mládež povinen spolupracovat zejména s obcemi v samostatné i přenesené působnosti, s krajskou pobočkou, s úřadem práce, s poskytovateli sociálních služeb a zařízeními pro výkon ústavní a ochranné výchovy. (srov. MPSV, 2019)

Kurátoři se podílejí na realizaci preventivních opatření ve spolupráci se školami a školskými zařízeními, s lékaři a zdravotnickými zařízeními, se soudy a dalšími

institucemi a právnickými osobami – neziskové organizace, s fyzickými osobami (rodiče, děti, příbuzní, sousedé) a s každým anonymním oznámením nebo oznámením o možném ohrožení dítěte. (srov. rodina c-budejovice, neuvedeno). Ve spolupráci s těmito složkami OSPOD navrhuje další postupy a řešení vedoucí ke stabilizaci a zlepšení situace (srov. rodina.c-budejovice, neuvedeno).

Bránit se proti kyberšikaně můžeme takto: nezveřejňovat celé osobní údaje, zvážit, které materiály chceme zveřejnit, zvolit si správné heslo a chránit ho, zabezpečit si svoje účty, seznámit se s pravidly sociálních sítí, chatu a diskusí, nereagovat na podezřelé, vulgární nebo jinak pohoršující zprávy a vzkazy, nebýt příliš důvěřivý, nekomunikovat pod vlivem drog či alkoholu (srov. Dědková, Ševčíková, 2013).

4. Výzkumná část

Ve výzkumné části je popsáno šetření, které bylo provedeno prostřednictvím strukturovaného rozhovoru se sociálními pracovnicemi z OSPODU, které se touto problematikou zaobírají, a to ve městech České Budějovice a Tábor. Výzkumné šetření se bude zabývat konkrétními otázkami na sociální práci s agresory kyberšikany. Výzkum jsem rozdělila na tři tematické okruhy + dílčí otázky k daným okruhům. V úvodu jsem popsala cíl výzkumu, výzkumné tematické okruhy, na které navazují doplňující otázky, metodologie výzkumu a jeho vzorek. Výzkum byl vyhodnocován dle tří tematických okruhů: Identifikovat a popsat aspekty, které vedou agresora k páchání kyberšikany, jaké používá techniky, a jak s ním bude pracovat OSPOD.

4.1. Cíl výzkumu

Cílem výzkumu je identifikovat a popsat aspekty, které vedou agresora k páchání kyberšikany, jaké používá techniky a jak s ním budou pracovat sociální pracovnice z OSPODU. Tímto způsobem zjistím odpovědi na výzkumné otázky, které by mohly v budoucnu pomoci i sociálním pracovnicím na OSPODU.

4.2. Metodologie výzkumu

Deskriptivní výzkum jsem si vybrala kvůli tomu, abych se zaměřila na konkrétní otázky. Právě díky deskripci lze zjistit, zdali je možné odpovědi na otázky získat, jestli se v sociálních službách objevují nějaké problémy, jakého jsou druhu a v jakém rozsahu jsou zastoupeny (srov. Nakonečný, 2009).

Z důvodu coronavirové epidemie probíhala komunikace s respondentkami částečně prostřednictvím elektronické pošty. Z osobního setkání a rozhovorů s některými respondentkami byl s jejich souhlasem pořízen elektronický záznam.

4.3. Charakteristika výzkumného vzorku

Ve výzkumném vzorku byly dotazovány sociální pracovnice, které pracují s agresory kyberšikany. Hlavním kritériem pro výběr respondentů byla minimálně roční praxe z důvodu získaných zkušeností s touto cílovou skupinou. u dotazovaných respondentů bylo poznat, jak dlouho v této praxi dělají. Odpovědi jsem dostala od 5 respondentů.

Dotazované byly sociální pracovnice pracující na OSPODU v Českých Budějovicích a v Táboře. Města jsem si vybrala, protože je mám nejblíže dostupné a v Českých Budějovicích jsem dělala povinnou praxi. Respondentkami byly samé ženy, protože právě ony převážně v této oblasti pracují.

Od každé z respondentek jsem dostala ústní souhlas s využitím získaných materiálu pro účely zpracování bakalářské práce. Z důvodu anonymity nejsou uvedena jména ani konkrétní zařízení, v nichž respondenti pracují.

4.4. Tematické okruhy a dílčí otázky

Dílčí otázky se mohou v průběhu doby rozšiřovat o doplňující otázky, které vyplynou z rozhovoru.

1) Tematický okruh: Identifikovat a popsat aspekty, které vedou agresora k páchání kyberšikany

   Otázky:

   a) Kdo byl agresorem kyberšikany, popište?

   b) Jaké motivy vedou agresory ke kyberšikaně?

   c) Jaké typy agresorů jste měli, popište?

   d) Jaké si vybírá agresor oběti kyberšikany, popište?

2) Tematický okruh: Jaké používá agresor techniky kyberšikany

   Otázky:

   a) Jaké používají agresoři technologie (např. telefon, atd), od nejpoužívanějších vzestupně?

   b) Jaké používají agresoři sociální sítě (např. Facebook, atd), od nejpoužívanějších vzestupně?

3) Tematický okruh: Jak s agresorem pracuje OSPOD

   Otázky:

   a) Máte nějakou metodiku k řešení kyberšikany? Pokud ne, jakou metodu využíváte osobně?

   b) S kým spolupracujete ohledně agresora kyberšikany?

   c) Co hrozí agresorovi kyberšikany dle věku nebo kam ho můžete poslat?

   d) Jaké navrhujete zlepšení obrany proti kyberšikaně?

4.5. Vyhodnocení rozhovorů

K analýze dat byla použita metoda otevřeného kódování. Rozhovory jsou vyhodnocovány postupně podle tematických okruhů, které jsou rozděleny do dílčích otázek a jsou zde zakomponované přímé odpovědi sociálních pracovnic.

4.5.1. Identifikovat a popsat aspekty, které vedou agresora k páchání kyberšikany

V dnešním moderním světě, ve kterém se děti musí učit pracovat s novými technologiemi, je velice jednoduché páchat kyberšikanu, protože děti se v internetovém světě orientují lépe než jejich rodiče, proto děti tráví více času na internetu než venku. Také tomu přispěla coronavirová situace, protože děti nemohly jít ven a musely trávit čas pouze v domácím prostředí. To hodně přispělo k páchání kyberšikany. „*Děti tráví většinu volného času na soc. sítích. Neumí čas trávit smysluplně a často k tomu nejsou ani vedeny ze strany rodičů. Pro rodiče je tato varianta pohodlnější a setkáváme se i s názory, že je*

to bezpečnější než pustit dítě ven do „nebezpečného světa“. Rodiče nemají dostatek informací, nemají takové kompetence, aby mohli sledovat virtuální svět jejich potomků.“

a) Agresoři kyberšikany

Častěji se stávají agresorem chlapci než dívky, protože chlapce víc baví pracovat s počítačem kvůli hrám. Lépe ovládají počítačovou gramotnost, hardwarové a softwarové aplikace a nejrůznější programování, které pak mohou využít, ale následně i zneužít ke kyberšikaně. Chlapci na tyto technologie mají lepší logické myšlení. „*V jednom případě se jednalo o dívku, ve třech případech o chlapce“*

Agresorem jsou většinou spolužáci ve stejné třídě nebo kamarádi, protože se s obětí velice dobře znají, mnohdy až do intimních detailů. Po rozpadu přátelství agresor sdílí tyto informace na sociálních sítích, aby uškodil. *„Spolužák, spolužačka, kamarád“.*

Agresoři jsou většinou děti mladší 15 let než děti starší 15 let, neboť děti na základkách se více znají, a to až do intimních detailů, a často se jedná o dlouholeté přátele. Na střední škole se lidé teprve poznávají „*dva byli mladší 15 let a jeden starší 15 let“.*

b) Typy agresorů

Agresoři, kteří se cítí nejistí, méněcenní, mají nedostatečné uznání, připadají si osamělí, v kolektivu jsou neoblíbení, šikanují okolí kvůli pocitu vlastní nedostatečnosti, frustrace, chtějí dosáhnout pocitu moci a upevnit si pozici ve skupině. *„většina agresorů, se kterými jsem se setkala, byly děti trpící pocitem méněcennosti, nejistoty, nedostatečného uznání“*

Agresoři, kteří své oběti nechtěli ublížit, ale chtějí pobavit sebe nebo ostatní se nevnímají jako agresoři, do útoků se zapojuje neplánovaně, neúmyslně. Pachatelé mají ve zvyku reagovat na frustraci, nepřemýšlí o svém následném chování. Myslí si, že jeho jednání je neškodné *„pachatel nechtěl oběti ublížit, ale pouze se pobavit „na její účet“ a pobavit tak spolužáky.“*

Agresoři jejichž motivací je pomsta za zlé chování, které se stalo samotnému pachateli nebo jeho přátelům. Pachatel se nepovažuje za útočníka, ale za toho, který napravuje spáchané křivdy a chrání tak sebe či kamarády před „zločinci“, aby trpěli. *„Nešťastná dívka vyčleněná z party, která se chtěla pomstít.“*

Agresoři, kteří pomlouvají slabšího spolužáka, vyloučili ho z party mají za motiv nudu a hledání zábavy. Pachatelé potřebují publikum, aby věděli, že mají dostatečnou sílu k šikanování ostatních. Cílem útoku je pobavit se na úkor někoho jiného, touží po uznání. Své útoky ukončí, když v nich naleznou to, co chtějí. „*Dva chlapci se spojili a nevybíravě pomlouvali slabšího spolužáka v třídním chatu, posílali jeho fotografie, které pořizovali ve škole i mimo školu. Ještě předem ho vyloučili z této skupiny. Důvodem byla nuda.“*

Agresoři, kteří napadají oběti slovně na internetu, píšou jim nevhodné zprávy, vyhrožují jim, mají za motiv touhu dávat ostatním najevo svou autoritu, aby dělali to, co po nich chtějí. Snaží se ovládnout své oběti pomocí strachu. Obvykle se rádi chlubí ostatním, aby získali pozitivní reakce, když je nedostávají, tak útoky stupňují, dokud je nedostanou. Útočníci mají dobré technické dovednosti a cílem je vystrašit a ztrapnit oběť. *„Jeden chlapec byl typický slovní agresor, provokatér, posílal mladším dětem vulgární a oplzlé výzvy, v několika případech spojeno i s fyzickým vyhrožováním, nabádal je k výrobě pornografie, svádění k pohlavnímu styku.“*

Agresoři se nedají specifikovat, neboť se jejich charakter liší. Pachatelé tvoří heterogenní skupinu, kde jsou dívky, chlapci, děti s nízkým i vysokým sebevědomím, žáci s dobrým i špatným prospěchem, bohatí i chudí, chytří i hloupí. *„Charakteristika agresorů se liší, nejde specifikovat z hlediska pohlaví, soc. začlenění, inteligence apod., stejně tak sebevědomí může mít agresor nízké i vysoké.“*

c) Motivy agresorů

Motivem kyberšikany je, že jde o jednodušší a výhodnější šikanu, neboť se může dít kdykoliv a kdekoliv. Sociální sítě agresorovi nabízejí nové prostředky k šikanování, lepší zakrytí své identity, a proto dokáže říci či poslat to, co by osobně nedokázal *„je jednodušší tuto šikanu provozovat, vzhledem k tomu, že lidé na sociální sítě běžně dávají to, co by osobně neřekli či neudělali.“*

Motivem je nuda, přičemž agresorovi šikanování přináší vzrušení a zábavu, neboť na sebe poukazuje. Pomsta, kdy je oběť reálné šikany útočníkem na sociálních sítích, kde se snaží, aby ho nikdo nerozpoznal a mohl se mstít. Udělat něco velkého je proces, který u méně chytrých žáků vyvolává pocit, že jsou pomocí šikanování schopni výkonu a oni sami se stávají příčinou významného děje. Toto jsou nejčastější motivy kyberšikany *„Pomsta, nuda, vykonat něco velkého.“*

Motiv upoutání pozornosti, kdy se agresor snaží být středem pozornosti, snaží se získat přízeň kamarádů *„o snahu získat pozornost kamarádů, ztrapnit osobu na videu.“*

Motiv prevence je častý pro oběti šikany, které přejdou do nové školy a ve snaze předejít šikanování začnou ony sami ubližovat nebo se k někomu přidají *„některé šikanované děti často šikanují v novém prostředí (např. změna školního kolektivu) nebo se k někomu přidají.“*

d) Oběti kyberšikany

Oběť je slabší, odstrčený jedinec „socka“, protože se nedokáže bránit, jsou slabší nebo nemají dostatečné finance na to, aby si koupili chytré technologie, nejsou cool, a proto pociťují, že se jim mohou vysmívat *„většinou to asi budou slabší jedinci, nebo nějak vybočující z normálu.“*

Oběť je premiant třídy „šprti“, protože jsou například inteligentnější, pilní, mají lepší studijní výsledky. Napomínají a usměrňují ostatní, donáší učiteli, a to se agresorovi nelíbí. „*Mohou to být děti šikovné, nadané.“*

Oběť si za svou šikanu může sama, protože o sobě zveřejňuje hodně osobních údajů na internetu, kde tráví spousty času a neuvědomí si, co sdílí. *„dotyčný (oběť šikany) na sociální síti něco zveřejní a u někoho to vyvolá větší touhu tohoto člověka nějak urážet, zesměšnit.“*

Oběť buď ví, kdo je agresorem, protože je za tím kamarád, bývalý partner, spolužák, neboť se to stává hodně často ve třídách., kdy si agresor vybere oběť, kterou poté sleduje, napadá přes internet nebo se jedná o cizí osobu, která si vyhlédne oběť na internetu podle fotografie. *„oběti většinou stalkera znají, často jde o bývalého kluka, zrazeného kamaráda, spolužáka. Stalker může být ale i neznámý, a to v případě, že si oběť vyhlédl náhodně na internetu – většinou podle profilové fotky.“*

Obětí kyberšikany se může stát kdokoliv bez rozdílu, kdo dá agresorovi motiv ke kyberšikaně jako například, vtipné fotografie, videa „*obětí může být jakákoliv osoba, která zavdá příležitost agresorovi“.*

4.5.2. Jaké používá agresor techniky kyberšikany

Techniky kyberšikany jsou například ponižování za pomoci fotografií, videí, nahrávání fyzického napadání, ztrapňování, vyloučení z různých skupin na sociálních sítí, z aplikací třídního kolektivu, obtěžování, provokování, zesměšňování, vydírání, nátlak, nucení do věcí, které dotyčný nechce *„publikování ponižujících záznamů a fotografií, nahrávání fyzických útoků mezi spolužáky, ztrapňování prostřednictvím falešných profilů, vyloučení ze skupiny v různých aplikacích, obtěžování, provokování, vydírání, nátlak.“*

a) Použité technologie

Technologie, které agresoři nejčastěji používají ke kyberšikaně, jsou chytré mobilní telefony, počítače, notebooky, tablety *„Mobilní telefon, tablet, PC“*

b) Použité sociální sítě

Sociálními sítěmi, které agresoři nejčastěji používají ke kyberútokům jsou v dnešní době sociální sítě, kterými jsou Facebook, Messenger, Instagram, Tik Tok, YouTube „*Soc. sítě – Facebook – Messenger, Instagram, Tik Tok, Snapchat.“*

4.5.3. Jak s agresorem pracuje OSPOD

S agresorem kyberšikany primárně pracuje policie české republiky *„Kyberšikanu řeší Policie ČR.“* Pokud to někdo oznámí na OSPOD, pracují s agresorem jako s nezletilým, který spáchal nějaký trestný čin či přestupkové jednání. Kurátoři poskytují poradenství dětem a rodičům, analyzují situaci v oblasti nežádoucího chování a provádějí opatření k jeho odstranění, účastní se přestupkového a trestního řízení, či soudního jednání, kde se k dané věci vyjadřují a navrhují potrestání nezletilého nebo mladistvého, kdy spolupracují s probační a mediační službou, preventem, zajišťují rodinnou anamnézu a vyhodnocují situaci a sepíší individuální plán. „*S agresorem šikany, pokud bude oznámena na OSPOD, bude pracovat asi stejně jako s ostatními nezletilými, kteří spáchali trestný či se dopustili přestupkového jednání. Znamená to, že kurátor s každým provede výchovný pohovor zaměřený na motivaci ke změně, poučení o právních důsledcích v případě, že šikana vede k trestné činnosti (ublížení na zdraví/zdravotní následky šikany/. K pohovoru budou přizváni i rodiče nebo jiní zákonní zástupci (např. pěstouni). Budou zjišťovány jeho rodinné a sociální poměry, chování doma, ve škole, vztahy mezi ostatními vrstevníky apod. Bude nabídnuta možnost účasti v nějakém vhodném programu, dle povahy a intenzity pak zřejmě vše řešeno individuálně.“*

a) Metodika k řešení kyberšikany

OSPOD nemá žádnou metodiku k řešení kyberšikany *„Konkrétní metodiku nemáme.* Kurátoři pro děti a mládež nejdříve provedou s agresorem a jeho rodiči rozhovor, analyzují oblast nežádoucího chování a provádějí opatření směřující k jeho odstranění, seznámí ho s průběhem trestního řízení s opatřeními, které mu mohou být v rámci soudního jednání uloženy, navrhnou mu preventivní programy, budou zjišťovány jeho rodinné poměry, chování doma ve škole, poté kurátoři vyhodnotí situaci a sepíší

individuální plán a při řešení spolupracují se školami, probačními a mediačními zařízeními *„OSPOD provedl s agresorem rozhovor zaměřený na motivaci ke změně chování, seznámil ho s průběhem trestního řízení, s opatřeními, které mu mohou být v rámci soudního jednání uloženy, probíhala spolupráce za účelem monitorování volného času, školního prospěchu, doporučeno absolvovat program. Máme zpracovat vyhodnocení dítěte a vytvořit individuální plán“*

Kurátoři pro děti a mládež mají k dispozici různá školení ohledně tématiky kyberšikany *„Máme k dispozici různá školení týkající se tématu. MŠMT má vypracovaný metodický pokyn k řešení šikany.“*

b) Spolupráce mezi OSPODEM a jinými organizacemi

OSPOD spolupracuje hlavně s policií české republiky, školou a školskými zařízeními, kde realizují preventivní programy, s rodinou a pěstouny, psychologem, lékařem a zdravotnickými zařízeními, soudy a dalšími institucemi, právnickými osobami, neziskovými organizacemi, střediskem výchovné a ústavní péče, fyzickými osobami a anonymními oznámeními *„Zejména s Policií ČR, rodiči agresora nebo jinými zákonnými zástupci (např. pěstouny), lékařem, psychologem. Do řešení může být zapojena také škola, která uspořádá preventivní program ve třídě. Preventivní programy provádí PČR, některé SVP (středisko výchovné péče), neziskové organizace, s preventem.“*

c) Hrozby agresora kyberšikany a kam může být za to poslán

Kyberšikana jako taková není v České republice trestným činem, ale chování, které může naplňovat skutkovou podstatu některých trestních činů. „kyberšikana *jako taková není žádným přestupkem ani samostatným trestným činem. Často však chování, které tímto výrazem označujeme, naplňuje znaky některého z přestupků, nebo dokonce naplňuje skutkové podstaty některých trestných činů.“*

Trestní odpovědnost se dělí podle věku, kdy agresorovi mladšímu 15 let nedochází, ale soud pro mládež jim může uložit podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže ústavní nařízení, ochranou výchovu, terapeutickou či psychologickou činnost nebo jiný vhodný program v rámci speciálních výchovných programů nebo může být nařízený dohled pracovníka OSPODU. Útočníci starší 15 let jsou posouzeni soudem pro mládež s ohledem na rozumovou a mravní vyspělost dítěte a hrozí mu to samé jako dětem do 15 let, a navíc může mít nařízený diagnostický pobyt. *„Agresorovi může být v rámci projednání u soudu uloženo výchovné opatření (věk nižší 15 let), či trestí opatření (15-18 let). S agresorem může spolupracovat Středisko výchovné péče, krizové centru. V případě dalších závažných výchovných problémů může agresor na základě nařízení soudu absolvovat diagnostický pobyt a následně mu být nařízena ústavní výchova.“*

d) Zlepšení obrany proti kyberšikaně

Zlepšení obrany proti kyberšikaně by mělo fungovat tak, že se ve školách budou vytvářet preventivní programy proti kyberšikaně s profesionály, zlepšení zabezpečení internetu, zvýšení povědomí dětí o zneužití internetu ke kyberšikaně, prostřednictvím zařazení předmětu zabývajícím se mediální gramotností *„Škola může v rámci programů prevence objednat do školy experty z řad neziskových organizací., kteří se problematikou zabývají s důrazným upozorněním na důsledky. Škola by ve svých metodických plánech měla zařadit do výuky předmět zabývající se mediální gramotností všeobecně, v rámci tohoto předmětu by se děti seznamovaly s nástrahami internetu (nejen s kyberšikanou, ale také s tématy jako je fake news, kritické myšlení).*

5. Diskuse

Výzkumnou strategií byl zvolen kvalitativní výzkum, který byl utvořen pomocí strukturovaného rozhovoru se sociálními pracovnicemi pracujícími s agresory kyberšikany. Výzkum byl zaměřen na agresory kyberšikany do 18 let z pohledu OSPODU a byl rozdělen na tři tematické okruhy:

1) Identifikovat a popsat aspekty, které vedou agresora k páchání kyberšikany

2) Jaké používá agresor techniky kyberšikany

3) Jak s agresorem bude pracovat OSPOD

Cílem výzkumu bylo identifikovat a popsat aspekty, které vedou agresora k páchání kyberšikany, jaké používá techniky, a jak s ním bude pracovat OSPOD. Při zkoumání se ukázalo, že se výsledky ztotožňují s teoretickou částí a v některých případech se shodují i s odbornou literaturou.

1) Identifikovat a popsat aspekty, které vedou agresora k páchání kyberšikany

Z výzkumu vyplynulo, že se děti musí učit pracovat s novými technologiemi, a proto je velice jednoduché páchat kyberšikanu. Děti a mladiství umí lépe na sociálních sítích, než jejich rodiče o tom se povídá na stránkách policie ČR (2018) *„šikanování se děje prostřednictvím moderních komunikačních technologií. Kyberšikana se dnes týká převážně dětí a mladistvých, kteří s technologiemi umí zacházet.“* Také tomu přispěla coronavirová situace, protože děti nemohly jít ven a musely trávit čas pouze v domácím prostředí o tom mluví reportérka Perknerová (2021) „*Během covidu se objevily nové qdformy kyberšikany“*

Prokázalo se, že agresoři kyberšikany bývají spíše chlapci než dívky, a to se ukázalo ve výzkumné zprávě od Bedrošové a spol (2022) „*chlapci uváděli, že jsou agresory o něco častěji než dívky, což platilo pro všechny tři zkoumané typy kybernenávisti* „(Bedrošová a spol, 2022). Většinou jsou agresoři kamarádi či spolužáci ze stejné třídy o čemž mluví Kopecký a Midjourney (20223) *„většina útočníků u kyberšikany pochází ze stejné třídy či školy. Je tedy pravděpodobné, že útočníkem je některý spolužák.“* Agresory jsou většinou děti mladší 15 let nežli starší 15 let s čímž nesouhlasí Bedrošová a spol ve své výzkumu *„mladší dospívající (ve věku 11-12 let) měli nejmenší míru agrese, zatímco nejstarší dospívající (ve věku 15-16 let) nejvyšší*.“

Z výzkumu vyplynulo, že OSPOD pracoval s typy agresorů, kterými jsou ti, kteří se cítí nejistí, méněcenní, mají nedostatečné uznání, či si připadají osamělí, v kolektivu jsou neoblíbení, s čímž koresponduje Kopecký (2018) *„existují agresoři, kteří mají nižší sebevědomí, snížené sociální dovednosti, trpí pocity nejistoty, nedostatečného uznání a osamělostí.“* Také své oběti nechtěli ublížit, ale chtějí pobavit sebe nebo ostatní, s čímž koresponduje Kopecký (2021) *„v posledních letech se objevuje stále více případů, kdy ke kyberšikaně došlo neúmyslně – pachatel nechtěl oběti ublížit, ale pouze se pobavit na její úkor.“* Dále je jejich motivací pomsta za zlé chování, které se stalo samotnému pachateli nebo jeho přátelům, o čemž mluví Kavalír a Rottová (2009) *„typ anděl pomsty-pomsta za příkoří, které se stalo samotnému pachateli nebo jeho přátelům.“* Často pomlouvají slabšího spolužáka, vyloučili ho z party mají za motiv nudu a hledání zábavy, o čemž

mluví Kavalír a Rottová (2009) *„typ zlé dívky-pachatel tohoto typu provozuje kyberšikanu zejména proto, že se nudí a hledá zábavu.“* Nakonec napadají oběti slovně na internetu, píšou jim nevhodné zprávy, vyhrožují jim a mají za motiv touhu dávat ostatním najevo svou autoritu, aby dělali to, co po nich chtějí, s čímž souhlasí Kavalír a Rottová (2009) *„typ blažící moci – typ agresora, který touží především dávat ostatním najevo svou autoritu a vnucovat jim svou vůli.“*

Všeobecně platí, že agresoři se nedají specifikovat, neboť se jejich charakter liší. V této skupině se nachází dívky, chlapci, děti s nízkým i vysokým sebevědomím, žáci s dobrým i špatným prospěchem, bohatí i chudí, chytří i hloupí, což potvrzuje Kopecký (2018) „*Pachatelé kyberšikany tvoří heterogenní skupinu, ve které nalezneme dívky i chlapce, osoby s nízkým i vysokým sociálním statutem, děti s nižším i vyšším sebevědomím a různými kognitivními schopnostmi.“*

Hlavním motivem agresorů je fakt, že se jedná o jednodušší verzi šikany a že agresor na sociálních sítích dokáže udělat věci, které by osobně nedokázal, o čemž mluví Švestková (2019) *„Naopak při kyberšikaně se útok odehrává většinou anonymně a agresor má od svých obětí zřejmý odstup. Tento odstup mu mylně zaručuje bezpečí, zejména v tom, že na něj nikdo nemůže přijít.“*

Nejčastějšími motivy se ukázalo, že je nuda, zábava, pomsta nebo potřeba vykonat něco velkého, poté to bývají motivy spočívající v tom někoho ztrapnit či upoutat pozornost, rasové konflikty, spory ve třídě, či rozpad přátelství, s čímž koresponduje Ministerstvo školství (2009) *„mezi motivy patří nuda, kulturní konflikty, spory ve třídě, rozpad přátelství, proměna třídního kolektivu, zveřejnění osobních informací.“* v neposlední řadě může být motivem přemístění dítěte do jiné školy, kde dotyčný šikanuje někoho jiného nebo se přidá k agresorům, a to souhlasí s výrokem Koláře (2011) a Šmahaje (2014) „*častý pro oběti šikany, které přejdou do nového prostředí a ve snaze předejít šikanování začnou samy šikanovat, případně se přidají k nějakému agresorovi*.“

Výzkum ukázal, že nelze agresory specifikovat podle typu, neboť se jejich charakter liší, což souhlasí s výrokem u Kopeckého (2018) *„žák či student ve škole úspěšný, nelze vyvozovat, že nebude týrat ostatní vrstevníky. Z tohoto důvodu není snadné původce kyberšikany v komunitě dětí identifikovat“.*

Na prvním místě je určitě to, že obětí kyberšikany se může stát kdokoliv, kdo dá agresorovi motiv k napadnutí, s čímž souhlasí Švestková (2019) „*jako oběť kyberšikany se může v podstatě ocitnout každý, ať už je to úmyslně, či neúmyslně.“* Nejčastěji se sociální pracovnice setkávaly s agresory, kteří si za oběť vybírali slabší, odstrčené jedince, o čemž mluví Kopecký (2021) *„sociálně slabší žáci („socky“)*“, ale v některých případech to může být naopak a jsou to premianti třídy, nadané děti, s čímž souhlasí Kopecký (2021) *„premianti třídy („šprti“)“*. *V* mnoha případech se stává, že oběť agresora zná, protože je za tím spolužák, kamarád o čemž mluví Kopecký, Midjourney (2023) *„že útočníkem je pravděpodobně spolužák“*. V některých případech si oběť za svou šikanu může sama, protože zveřejní napadnutelné informace na sociálních sítích, o čemž mluví Čech, Zvoníčková (2017) *„že oběť nasdílí nevhodné fotografie či videa.“*

2) Jaké používá agresor techniky kyberšikany

Z výzkumu se prokázalo, že agresor využívá různé techniky kyberšikany, kterými jsou publikování ponižujících záznamů fotografií, videí, nahrávání fyzického napadání, nahrávání oběti a sdílení daného obsahu na sociálních sítích, ztrapňování, vyloučení

z různých skupin, vyhrožování, vydírání, zesměšňování, o čemž mluví (Kopecký 2017) „*publikování ponižujících videozáznamů, audiozáznamů nebo fotografií, ponižování a pomlouvání, ztrapňování pomocí falešných profil, provokování a napadání uživatelů v online komunikaci, zveřejňování cizích tajemství s cílem poškodit oběť, vyloučení z virtuální komunity.“*

Agresoři nejčastěji používají technologie, jakými jsou mobilní telefony, počítače, notebooky (tablet), což potvrzují Kohout a Kožíšková (2018) “ *jsou využívaný moderní informační a komunikační technologie (mobilní telefon, počítače, tablety).“*

Agresoři nejčastěji používají ke kyberšikaně prostory, kterými jsou Facebook – Messenger, Instagram, Tik Tok, Snapchat, což potvrzuje výzkum Kopeckého a Midjourney (2023) „jsou *nejčastěji využity nejrůznější druhy komunikačních nástrojů: Messenger, WhatsApp, Snapchat, Instagram.“*

3) Jak s agresorem pracuje OSPOD

Z výzkumu vyplynulo, že s agresorem kyberšikany pracuje primárně policie ČR, s čímž nesouhlasí projekt seznam se bezpečně! (2012) *„většina případů internetové kriminality páchané dětmi a mladistvými nenaplňuje skutkovou podstatu trestného činu, nespadá do kompetence Policie ČR.“*

OSPOD pracuje s agresorem jakožto s nezletilým, který spáchal nějaký trestný čin či přestupkové jednání. Kurátoři poskytují poradenství dětem a rodičům, analyzují situaci v oblasti nežádoucího chování a provádí opatření k jeho odstranění, účastní se přestupkového a trestního řízení, či soudního jednání, kde se k dané věci vyjadřují a navrhují potrestání nezletilého nebo mladistvého, kdy spolupracují s probační a mediační službou, preventem, střediskem výchovné a ústavní péče, zajišťují rodinnou anamnézu a vyhodnocují situaci a sepíší individuální plán, což je podobně napsané na stránkách MPSV (2019), *„poskytují samostatné poradenství dětem, mladistvým a jejich rodičům, analyzují situace v oblasti nežádoucího chování a provádějí opatření směřující k jeho odstranění, účastní se přestupkového řízení, trestního řízení a soudních jednání, kdy mají možnost vyjadřovat se a navrhovat způsob potrestání nezletilého nebo mladistvého.“*

OSPOD nemá žádnou oficiální metodiku. OSPOD provede s agresorem rozhovor zaměřený na motivaci ke změně chování, seznámí ho s průběhem trestního řízení, s opatřeními, které mu mohou být v rámci soudního jednání uloženy, probíhá spolupráce za účelem monitorování volného času, školního prospěchu, doporučují absolvovat vhodný program. Zpracují vyhodnocení dítěte s čímž souhlasí projekt seznam se bezpečně! (2012) *„formují osobnost delikventa výchovnými, motivačními pohovory a diagnostikují příčiny závadového chování, ať již společenského, rodinného, mají možnosti nařízení individuálních terapií“*

Mají k dispozici různá školení, neboť se okolnosti této problematiky stále mění a Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy má vypracovaný metodický pokyn k řešení kyberšikany, který jsem našla na jejich stránkách MŠMT (2016) *„MŠMT rozšířilo a zpřesnilo opatření k řešení šikany a kyberšikany ve školách“*

OSPOD spolupracuje primárně s policií české republiky, školou a školskými zařízeními, kde jsou realizovány preventivní programy s rodinou a pěstouny, psychologem, lékařem a zdravotnickým zařízením, soudy a dalšími institucemi,

právnickými osobami, neziskovými organizacemi, střediskem výchovné a ústavní péče, fyzickými osobami a anonymními oznámeními, což je takto napsané i na stránkách rodina.c-budejovice, (neuvedeno) *„školy a školská zařízení – mohou upozornit na špatné rodinné prostředí, známky týrání a nedostatečné péče, lékaři a zdravotnická zařízení – upozorňují na podezření týrání dítěte a zanedbání rodičovských povinností, soudy – zasílají OSPODU informaci o zahájení řízení o úpravě výchovy, výživy a ustanovují OSPODU jako opatrovníka dítěte, další instituce a právnické osoby – neziskové organizace. Fyzické osoby (rodiče, děti, příbuzní, sousedé, anonymní oznámení) – kteří upozorní na to, že v rodině něco není v pořádku, že se dítěti „něco“ děje nebo je „něčím“ ohroženo, OSPOD se takové informace může dozvědět i vlastním šetřením nebo cestou jiného klienta, každé anonymní oznámení nebo oznámení o možném ohrožení dítěte je OSPOD povinen prošetřit.“*

Kyberšikana jako taková není žádným přestupkem ani samostatným trestním činem, ale chováním, které tímto označujeme, naplňuje znaky některých přestupků nebo dokonce vyznačuje podstatu trestných činů, což se potvrzuje ve výzkumu Kopeckého a Midjourey (2023) *„kyberšikana není trestným činem a v trestním zákoníku ji nenajdeme, některé pokročilé formy kyberšikany, jako je třeba vydírání jiné osobě, trestné samozřejmě jsou.“*

Trestní odpovědnost agresora se dělí podle věku na mladší 15 let, kdy k ní nedochází, ale mohou mu být nakázána ústavní nařízení, ochranná výchova, terapeutická či psychologická činnost nebo jiné vhodné programy v rámci speciálních výchovných programů nebo může být nařízený dohled pracovníka OSPODU, o čemž mluví Švestková (2019) *„V případě dětí do 15 let věku jsou trestně odpovědní jejich rodiče, dítě však může být postiženo umístěním do ústavní výchovy nebo mu může být uložen dohled probačního úředníka.“* Děti starší 15 let jsou posouzeni soudem pro mládež s ohledem na rozumovou a mravní vyspělost dítěte a hrozí mu to samé jako dětem do 15 let, přičemž navíc může mít nařízený diagnostický pobyt, o čemž mluví Švestková (2019) *„pokud je útočníkovi v rozmezí 15 až 18 let, je posuzován jako mladistvý.“*

Zlepšení obrany proti kyberšikaně, lze udělat preventivními programy ve školách s experty s důrazem na důsledky. Dále by škola měla zařadit do metodických plánů předmět zabývající se mediální gramotností, kde by se děti seznamovaly s nástrahami internetu, ale hlavně by zde měly trávit méně času a být s ostatními dětmi venku, o čemž mluví Kavalír (2009) *„Využijte svých znalostí nebo znalostí externích odborníků a zorganizujte besedy nejen pro své studenty a pedagogický sbor, zajistěte si podporu a pomoc externího pracovníka.“*

ZÁVĚR

V bakalářské práci jsem popsala novou problematiku dnešního moderního světa, kterou je kyberšikana dětí do 18 let. Zaobírala jsem se především identifikací agresora kyberšikany, jaké používá technologie, jaké jsou jeho motivy a jak s agresorem pracuje OSPOD.

V první kapitole jsem se zabývala definicí pojmu kyberšikana a popsala jsem její rozdíly v porovnání s normální šikanou, protože se často slučují. Rozepsala jsem rysy kyberšikany, kterými jsou anonymita, profil útočníka, místo a čas, nebo také druhy, které se dělí na dva útoky, a to přímé a nepřímé. Věnovala jsem se kyberšikaně na internetu, kde jsem upřesnila, jak zde mohou děti ostatním ublížit. Nejprve jsem popsala danou komunikaci, která v dnešní době probíhá přes sociální sítě, kterými jsou Facebook a Instagram. Na to jsem navázala zábavou na internetu, což jsou především hry. Nakonec zde nalezneme závislost a zneužití internetu, ke kterému se vztahují předešlá odvětví.

Ve druhé kapitole jsem se zaměřila na agresora kyberšikany, definovala jsem, kdo se jím může stát a jeho motivy. Rozepsala jsem typy agresorů, kterými jsou: pomstychtivý andílek, bažící po moci, zlé dívky, neúmyslný pachatel a vtipálek. Rozepsala jsem typy obětí, které se jimi mohou stát. Nakonec jsem popsala, co agresorovi hrozí za jeho činy, což se liší podle toho, jestliže je mu méně jak 15 let a jestliže je mu více jak 15 let.

Ve třetí kapitole jsem definovala organizaci OSPOD, jakými zákony se musí řídit, s jakými dětmi pracují a definovala jsem kurátory pro děti a mládež. Rozepsala jsem, s kým spolupracují při práci s agresorem, co jsou školní zařízení, rodina, a nakonec jsem zmínila, jak se bránit proti kyberšikaně.

Ve čtvrté kapitole jsem představila výzkumné šetření, na které je zvolen kvalitativní výzkum, který byl utvořen pomocí strukturovaného rozhovoru se sociálními pracovnicemi pracujícími s agresory kyberšikany v Českých Budějovicích a v Táboře. Výzkum jsem rozdělila do tří tematických okruhů, z nichž prvním z nich je identifikace a popis aspektů, které vedou agresora k páchání kyberšikany, druhým je použití agresorovi techniky kyberšikany a třetím, jak s agresorem bude pracovat OSPOD. Výzkum jsem vyhodnotila skrze tematické okruhy. Podle výsledků z výzkumu agresoři používají raději kyberútoky, protože je to pro ně nejjednodušší způsob, jak ublížit člověku, ke kterému by si to osobně nedovolili. V OSPODECH se pracovnice setkaly spíše s chlapeckými nežli s dívčími agresory, jejichž motivy jsou pomsta, nuda, zábava, či rasové konflikty. Typy agresorů jsou pomstychtiví, slovně napadající, či stalkeři. Za své oběti si vybírají buďto slabší, odstrčené jedince nebo naopak ty nadané a chytré. Hlavními technologiemi, které agresoři používají, jsou mobilní telefon, počítač, notebook a sociální sítě pro zneužití jsou Instagram, Facebook. Sociální pracovnice s nimi pracují tak, že provedou motivační rozhovor o změně chování, doporučí preventivní poradny, a pakliže se jedná o trestný čin, poučují agresora o právních důsledcích, dále také o navržení nástupu do výchovných středisek. OSPOD při této práci spolupracuje hlavně s policií, školními zařízeními a rodiči. Sociální pracovnice dělí agresory podle věku a podle přestupku, který udělal. Tázané sociální pracovnice by chtěly zlepšit ochranu proti kyberšikaně například preventivními přednáškami na školách od profesionálů nebo lepší počítačovou gramotností ohledně ochrany osobních dat na školách.

Shrnutím výzkumné části je, že informovanost o dané problematice není dostatečná. Technologie jsou součástí běžného života, a proto je důležitá osvěta. Základem všeho je komunikace a spolupráce, ať už v rodině či ve škole. Je důležité dětem vštěpovat uvědomění si krajnosti svého jednání a chování. V případě problému se nebát svěřit, nikoliv se uzavřít do sebe. Podstatu zvládnutí problému vidím v prevenci, která musí být především účinná, a v realizaci preventivních programů a přednášek o tom, jak efektivně předcházet kyberšikaně pro rodiče, školy i sociální pracovnice na OSPODECH.

Seznam použitých zdrojů

Literatura

BLINKA, L., Online závislosti: Jednání jako droga? online hry, sex a sociální sítě: diagnostika závislosti na internetu: prevence a léčba. 1. vyd. Praha: Grada. 2015 ISBN 978-80-210-7975-5.

BUŘIČOVÁ KADLECOVÁ, J., *Pedagogická intervence u žáků ZŠ*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika. 2010 ISBN 978-80-7357-603-5.

ČECH, O., ZVONÍČKOVÁ, N., Nebezpečí kyberšikany: internet jako zbraň? 1.vyd. České Budějovice: Theia – krizové centrum o.p.s. 2017 ISBN 978-80-904854-4-0.

ČERNÁ, A, DĚDKOVÁ, L, MACHÁČKOVÁ, H, ŠEVÍČKOVÁ, A, ŠMAHEL, D. Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem. 1. vyd. Praha: Grada, 2013, ISBN 978-80-210-6374-7.

ECKERTOVÁ, L a DOČEKAL, D. Bezpečnost dětí na internetu: rádce zodpovědného rodiče. 1. vyd. Brno, 2013. ISBN 978-80-251-3804-5.

GŘIVNA, T. a POLČÁK, R. Kyberkriminalita a právo. Vyd. 1. Praha: Auditorium, 2008. ISBN 978-809-0378-674.

HARTLOVÁ, H., HARTL, P. Velký psychologický slovník. 1. vyd. Praha: Portál. 2010 ISBN 978-80-7367-686-5.

HULANOVÁ, L. Internetová kriminalita páchaná na dětech: psychologie internetové oběti, pachatele a kriminality. 1. vyd. Praha: Triton, 2012. ISBN 978-80-7387-545-9.

KOLÁŘ, M., Nová cesta k léčbě šikany. 1. vyd. Praha: Portál.2011 ISBN 978-80-7367871-5.

KOŽÍŠEK, M, PÍSECKÝ, V, Bezpečně n@ internetu, 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s. 2016, ISBN 978-80-247-5595-3.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Co dělat, když – intervence pedagoga. Příloha č. 7 - Kyberšikana*. Praha. 2009.

NAKONEČNÝ, M., 2009. Sociální psychologie. 2. vydání. Praha: Academia. ISBN 978-80-200-1679-9.

PROCHÁZKA, R., ŠMAHAJ, J., KOLAŘÍK, M., & LEČBYCH, M. Teorie a praxe poradenské psychologie. Praha: Grada 2014 ISBN 978-80-247-4451-3.

ROGERS, V. Kyberšikana: pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty.1.vyd. Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-984-2.

Mgr. ŠEVČÍKOVÁ, A, Ph.D., a kolektiv. *Děti a dospívající online*. 1. vyd. Praha: Granada Publishing, a.s. 2014. ISBN 978-80-247-5010-1.

VÁGNEROVÁ, M., *Psychopatologie pro pomáhající profese.* 1. vyd. Praha: Portál. 2004 ISBN 80-7178-802-3.

VAŠUTOVÁ, M. *Proměny šikany ve světě nových médií.* 1.Vyd. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravská univerzita. 2010, ISBN 978-80-7368-858-5

YOUNG, K. *Internet Addiction: The Emergence of a New Clinical Disorder. CyberPsychology & Behavior, 1*998b, 1(3), 237–244.

Právní zákony, dokumenty

Zákon č. 218/2003 Sb. Zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže). Zákon ze dne 25.6.2003.

Zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „zákon o SPO“), který vymezuje sociálně-právní ochranu dětí. Zákon ze dne 30.12.1999.

Internetové zdroje

AFTAB, P. *„Aftab, WiredSafety"* [online] [cit. 2016-03]. Dostupné z http://www.wiredsaf ety.org/

ACHINEWHU-NWORGU, E; NWORGU, H; NWORGU, J. *Child Protection: a Look at Some Internet Regulations. Bulgarian Comparative Education Society*. [online][cit.2014-6-12]. Dostupné z https://eric.ed.gov/?id=ED597998.

BEDROŠOVÁ, M., Dufkova, E., Dembytska, N., Gerzicakova, M., Dedkova, L. Kybernenávist v českých rodinách: *Jaké jsou zkušenosti dospívajících a co o nich vědí jejich rodiče a pečovatelé?* [Výzkumná zpráva] Brno: Masaryk University. [online] [cit.2022]. Dostupné z: https://irtis.muni.cz/media/3452405/report-cyberhate_cz_final.pdf.

ČESKÉ BUDĚJOVICE, *město pro rodinu, sociálně právní ochrana dětí.* [online][cit.2012]. Dostupné z http://rodina.c-budejovice.cz/socialne-pravni-ochrana-deti.

KAVALÍR, A., *Kyberšikana a její prevence*. 1. vyd. Plzeň.2009. Seznam se bezpečně, [online] [cit.2018-08-15]. Dostupné z: https://www.sancedetem.cz/srv/www/centent/pub/cs/odborna-knihovna/kybersikana-a-jeji-prevence-prirucka-pro-ucitele-26000.html.

KOHOUT, R. KOŽÍŠKOVÁ.M. INTERNETEM BEZPEČNĚ-*Užívejme internet bezpečnějším způsobem*. [online] [cit. 2018] ISSN 2571-3736. Dostupné z https://www.internetembezpecne.cz/internetem-bezpecne/rizika-online-komunikace.

KOLEKTIV AUTORŮ, *PŘÍRUČKA PRO DĚTI, PEDAGOGY a RODIČE., KYBERŠIKANA JAKO ČASTO PŘECEŇOVANÝ PROBLÉM*. Praha. 2012. Seznam se bezpečně. [online]. Dostupné z https://www.zsnadrazi.cz/texty/seznam_se_bezpecne.pdf.

KOPECKÝ, K. *Kdo jsou vlastně pachatelé kyberšikany?* E-Bezpečí. Olomouc: Univerzita Palackého. 2018. ISSN 2571-1679. Dostupné z https://www.e-bezpeci.cz/index.php?view=article&id=1335.

KOPECKÝ, K. Kyberšikana – *proč vzniká a jaké jsou její nejčastější motivy*. [online] [cit. 2021-06-28]. Dostupné z https://youtu.be/FDGUltgRq7U.

KOPECKÝ, K. MIDJOURNEY, *Kyberšikana, fenomén pro kluky a holky*. E-Bezpečí. Olomouc: Univerzita Palackého. 2023. Dostupné z https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/tiskoviny/160-kybersikana-pruvodce-fenomenem-pro-kluky-a-pro-holky-black/file.¨

PERKNEROVÁ, K. *Během covidu se objevily nové formy kyberšikany. Je nutná lepší ochrana dat.* Deník.cz. [online] [cit.2021-18-5] Dostupné z https://www.denik.cz/z_domova/covid-kybersikana-ochrana-dat-2021051.html.

MPSV. *Sociálně-právní ochrana dětí.* [online][cit.2019] Dostupné z https://www.mpsv.cz/web/cz/ochrana-prav-deti.

MSMT: Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy. *Metodický pokyn k prevenci a řešení šikanování mezi žáky.* [online] [cit. 2016]. Dostupné z https://www.msmt.cz/ministerstvo/novinar/msmt-rozsirilo-opatreni-k-reseni-sikany-a-kybersikany.

POLICIE ČR. *Prevence kyberšikany*. [online][cit.2017-12-12]. Dostupné z https://www.policie.cz/clanek/prevence-kybersikana.aspx.

Seznam příloh

Příloha I. Přepis rozhovoru s respondentem P. K.

Příloha II. Přepis rozhovoru s respondentem L. L.

Příloha III. Přepis rozhovoru s respondentem M. B.

Příloha IV. Přepis rozhovoru s respondentem J. H.

Příloha V. Přepis rozhovoru s respondentem J. S.

Přílohy

Příloha I. Přepis rozhovoru s respondentem P. K.

1) **Identifikovat a popsat aspekty, které vedou agresora k páchání kyberšikany**

   a) **Kdo byl agresorem kyberšikany, popište?**

      Osobně jsem se s agresorem ve své práci nesetkala.

   b) **Jaké motivy vedou agresory ke kyberšikany?**

   c) **Jaké typy agresorů Jste měli, popište?**

   d) **Jaké si vybírá agresor oběti kyberšikany, popište?**

2) **Jaké používá agresor techniky kyberšikany**

   a) **Jaké používají agresoři technologie (např. telefon, atd), od nejpoužívanější vzestupně?**

   b) **Jaké používají agresoři prostory (např. Facebook, atd), od nejpoužívanější vzestupně?**

3) **Jak s agresorem bude pracovat OSPOD**

Z mého pohledu jsou děti, se kterými pracujeme většinou oběťmi a pokud je to řešeno již v trestní rovině, tak to řeší dvě konkrétní pracovnice a soud jmenuje opatrovníka z řad advokátů. V několika málo případech byl opatrovníkem ustanoven OSPOD, kdy naše činnost je zaměřena spíše na újmu dítěte tzn. kolegyně poskytují poradenství v rámci zajištění psychologické intervence. Co se týká odškodnění, také odkazujeme rodiče na právníka. Pokud se jedná o agresora, tak bychom se pravděpodobně dověděli o této skutečnosti od policie, která má povinnost vyrozumět orgán OSPOD při zahájení trestního stíhání (u dítěte staršího 15 let) či při šetření činu jinak trestného (u dítěte mladšího 15 let). Obvyklým postupem OSPOD při jakékoliv události oznámené PČR je projednání události s kurátorem pro mládež na našem oddělení. Jedná se o pohovor s dítětem zaměřený na motivaci ke změně svého nežádoucího chování. Při jednání jsou zjišťovány poměry rodiny, vyžadujeme zprávu školy a na žádost policie vypracujeme následně zprávu o poměrech dítěte. Při jednání je obviněný nezletilý či mladistvý poučen o postupu orgánů činných v trestním řízení a možném uložení sankcí v rámci trestního řízení (trestní opatření dle trestního zákoníku, sazby jsou poloviční) či při projednání činu jinak trestného před soudem pro mládež (nezletilé děti do 15 let). V tomto případě se postupuje podle z. č. 218/03 Sb. O odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, v platném znění. Jedná se o výchovná opatření - upuštění od uložení opatření, napomenutí s výstrahou, dohled probačního úředníka, účast v terapeuticko-výchovném programu, ochranná ústavní výchova. Vše se odvíjí od posouzení poměrů nezletilého, zda se dopustil tohoto činu poprvé, či se jedná o opakované projednávání jednání, závažnost jednání, zda OSPOD řeší jiné výchovné problémy. OSPOD může při své činnosti s ohledem na danou situaci vyhodnotit, že bude nastavena spolupráce

s kurátorem pro mládež, kdy je stanoven individuální plán na ochranu dítěte, v rámci kterého můžeme využívat další organizace, které mohou působit na dítě a pozitivně ovlivňovat jeho postoje – například Středisko výchovné péče, diagnostické pobyty, psychologickou intervenci, účast v terapeuticko-výchovných programech, které pro OSPOD realizuje ICOS Český Krumlov, či docházení na skupinové terapie agresorů zřizované např. V Krizovém centru.

a) Máte nějakou metodiku k řešení kyberšikany? Pokud ne, jakou metodu využíváte vy osobně?

Žádnou konkrétní metodickou příručku nemáme k dispozici. Pokud situace dítěte, rodiny je natolik narušená, že ambulantní intervence a spolupráce selhává, či nedosahuje kýženého výsledku, využíváme uložení výchovných opatření ve správním řízení, nařízením soudu – dohled, ústavní výchova v zařízeních typu dětské domovy se školou pro děti do ukončení povinné školní docházky, výchovné ústavy s režimem ochranné výchovy, detence. Jejich kapacita je však nedostatečná a mnohdy tito agresoři jsou v zařízení i s ostatním dětmi, u kterých byly diagnostikovány jiné výchovné problémy. V rámci trestního řízení pak lze ukládat i nepodmíněná trestní opatření v případech, že se jedná o závažnou trestnou činnost, či opakovanou trestnou činnost a nelze trest nahradit jiným způsobem (např. ochrannou ústavní výchovou), může se takový agresor ocitnout i ve výkonu trestu odnětí svobody, který má zákonem upravené podmínky pro nezletilé děti.

b) S kým spolupracujete ohledně agresora kyberšikany?

Domnívám se, že posuzování kyberšikany je úlohou Policie ČR. OSPOD má v tomto úlohu spíše oznamovatele, povinnost podat podnět či trestní stíhání v případě, že se dozví o protiprávním jednání. Tato povinnost se vztahuje pro jakoukoliv jinou fyzickou osobu. Postupy práce pracovníků OSPOD jsou pak shodné – nastavení spolupráce s ohledem na věk dítěte, rodinou situaci a přijetí opatření, která povedou k zastavení také činnosti a ke změně přístupu a postoje dítěte.

c) Co hrozí agresorovi kyberšikany podle věku nebo kam ho můžete poslat?

d) Jakou navrhujete obranu proti kyberšikaně? Navrhovali byste nějaké zlepšení?

Příloha II. Přepis rozhovoru s respondentem L. L.

1) Identifikovat a popsat aspekty, které vedou agresora k páchání kyberšikany

a) Kdo byl agresorem kyberšikany, popište?

V jednom případě se jednalo o dívku, ve třech případech o chlapce, dva byli mladší 15ti let, jeden starší 15ti let.

b) Jaké motivy vedou agresory ke kyberšikany?

Pomsta, snaha ublížit, snaha zaujmout, nuda, vykonat něco velkého

c) Jaké typy agresorů Jste měli, popište?

Nešťastná dívka vyčleněná z party, která se chtěla pomstít. Dva chlapci se spojili a nevybíravě pomlouvali slabšího spolužáka v třídním chatu, posílali jeho fotografie, které pořizovali ve škole i mimo školu. Ještě předem ho vyloučili z této skupiny. Důvodem byla nuda.

Někdy je asi těžké oddělit oběť od pachatele, občas se přilívá, většina agresorů, se kterými jsem se setkala, byly děti trpící pocitem méněcennosti, nejistoty, nedostatečného uznání

Jeden chlapec byl typický slovní agresor, provokatér, posílal mladším dětem vulgární a oplzlé výzvy, v několika případech spojeno i s fyzickým vyhrožováním, v jeho případě naplnilo skutkovou podstatu TČ – provinění ohrožování výchovy dítěte, provinění zneužití dítěte k výrobě pornografie, provinění svádění k pohlavnímu styku

d) Jaké si vybírá agresor oběti kyberšikany, popište?

Slabší jedince, u kterých má pocit, že se nebudou bránit

2) Jaké používá agresor techniky kyberšikany

Zveřejňování ponižujících fotografií, videí, obtěžování, ztrapňování, vyhrožování, obtěžování, provokování

a) Jaké používají agresoři technologie (např. telefon, atd), od nejpoužívanější vzestupně?

Telefon, počítač

b) Jaké používají agresoři prostory (např. Facebook, atd), od nejpoužívanější vzestupně?

IG, Facebook – skupiny na messengeru,

3) Jak s agresorem bude pracovat OSPOD

a) Máte nějakou metodiku k řešení kyberšikany? Pokud ne, jakou metodu využíváte vy osobně?

Konkrétní metodiku nemáme, řešeno ve spolupráci se školou a rodinou, snaha napravit důsledky. Ve spolupráci s neziskovou organizací můžeme pro agresory nabídnout poradenský program „Právo zážitkem“, který může být pro pachatele kyberšikany.

b) S kým spolupracujete ohledně agresora kyberšikany?

Škola, psycholog, rodiče nezletilého, SVP, v případě, že by projevy kyberšikany naplnily skutkovou podstatu TČ, tak PČR, PMS

***c)* Co hrozí agresorovi kyberšikany podle věku nebo kam ho můžete poslat?**

Dle věku + nebo -15, trestný čin x čin jinak trestný, spolupráce SVP, programy ve škole, různé preventivní programy, práce s třídním kolektivem

d) Jakou navrhujete obranu proti kyberšikaně? Navrhovali byste nějaké zlepšení?

méně času stráveného na sociálních sítích, preventivní programy ve škole, řešení ve škole, pokud k tomu dochází, spolupráce jednotlivých subjektů. Ale většinou vše začíná v rodině.

Příloha III. Přepis rozhovoru s respondentem M. B.

1) **Identifikovat a popsat aspekty, které vedou agresora k páchání kyberšikany**

   a) **Kdo byl agresorem kyberšikany, popište?**

      Nezletilý chlapec, který rozesílal prostřednictvím soc. sítí videosekvenci, na které bylo zachyceno sebeukájení jiného chlapce.

   b) **Jaké motivy vedou agresory ke kyberšikany?**

      V tomto případě se jednalo o snahu získat pozornost kamarádů, ztrapnit osobu na videu.

   c) **Jaké typy agresorů Jste měli, popište?**

      Jednalo se o žáka základní školy.

   d) **Jaké si vybírá agresor oběti kyberšikany, popište?**

      Předpokládám, že obětí může být jakákoliv osoba, která zavdá příležitost agresorovi.

2) **Jaké používá agresor techniky kyberšikany**

   a) **Jaké používají agresoři technologie (např. telefon, atd), od nejpoužívanější vzestupně?**

      V tomto případě byl použit mobilní telefon.

   b) **Jaké používají agresoři prostory (např. Facebook, atd), od nejpoužívanější vzestupně?**

      V tomto případě byl použit messenger.

3) **Jak s agresorem bude pracovat OSPOD**

   a) **Máte nějakou metodiku k řešení kyberšikany? Pokud ne, jakou metodu využíváte vy osobně?**

      Kyberšikanu řeší Policie ČR.

      OSPOD provedl s agresorem rozhovor, seznámil ho s průběhem trestního řízení, s opatřeními, které mu mohou být v rámci soudního jednání uloženy. Ze strany OSPOD byl proveden rozhovor zaměřený na motivaci ke změně nežádoucího chování, probíhala spolupráce za účelem monitorování volného času, školního prospěchu, doporučeno absolvovat program od ICOS Český Krumlov – Právo zážitkem.

b) S kým spolupracujete ohledně agresora kyberšikany?

Zejména s Policií ČR. Do řešení může být zapojena také škola, která uspořádá preventivní program ve třídě. Preventivní programy provádí PČR, některé SVP České Budějovice či neziskové organizace.

c) Co hrozí agresorovi kyberšikany podle věku nebo kam ho můžete poslat?

Agresorovi může být v rámci projednání u soudu uloženo výchovné opatření (věk nižší 15 let), či trestí opatření (15-18 let). S agresorem může spolupracovat Středisko výchovné péče v Českých Budějovicích, Krizové centrum, NNO… v případě dalších závažných výchovných problémů může agresor na základě nařízení soudu absolvovat diagnostický pobyt a následně mu být nařízena ústavní výchova.

d) Jakou navrhujete obranu proti kyberšikaně? Navrhovali byste nějaké zlepšení?

Z mého pohledu se jeví jako nejdůležitější prevence, alespoň preventivní programy na školách s důrazným upozorněním na důsledky.

Příloha IV. Přepis rozhovoru s respondentem J. H.

1) Identifikovat a popsat aspekty, které vedou agresora k páchání kyberšikany

a) Kdo byl agresorem kyberšikany, popište?

Nemohu popsat, vzhledem k tomu, že jsem žádného neřešila.

b) Jaké motivy vedou agresory ke kyberšikany?

Domnívám se, že to je často stejný motiv jako u šikany – jen myslím, možná ještě trochu jednodušší tuto šikanu provozovat, vzhledem k tomu, že lidé na sociální sítě běžně dávají to, co by přímo (osobně) neřekli či neudělali, netroufli si.

c) Jaké typy agresorů Jste měli, popište?

Neměla jsem, neřešila jsem.

d) Jaké si vybírá agresor oběti kyberšikany, popište?

Myslím, že to bude podobné jako u šikany, většinou to asi budou slabší jedinci, nebo nějak vybočující z normálu, nemusí tomu tak ale být vždy. Mohou to být děti šikovné, nadané, možná pro ty jejich vrstevníky až moc, nebo zase děti z jiného sociálního prostředí. Důvodem může být však i to, že dotyčný (oběť šikany) na sociální síti něco zveřejní a u někoho to vyvolá větší touhu tohoto člověka nějak urážet nebo zesměšnit apod.

2) Jaké používá agresor techniky kyberšikany

Neměla jsem s tím zatím žádné zkušenosti. Předpokládám, že vyhrožování oběti, že na sociální síti umístím něco, co by ho zesměšnilo apod. Dále asi zesměšňování, vydírání, ponižování, nátlak, nucení do věcí, které dotyčný nechce….

a) Jaké používají agresoři technologie (např. telefon, atd), od nejpoužívanější vzestupně?

Nevím, nemám zkušenost ani jsem zatím nijak nestudovala. Školení k této věci mám v plánu teprve absolvovat. Domnívám se, že telefon, PC – všechny sociální sítě

b) Jaké používají agresoři prostory (např. Facebook, atd), od nejpoužívanější vzestupně?

Nevím, nemám zkušenost ani jsem zatím nijak nestudovala, neznám ani všechny „prostory" na sociální síti, které dnešní mládež používá, proto nemohu odpovědět z vlastní zkušenosti. Školení k této věci mám v plánu teprve absolvovat, to by ale stejně byly údaje, které zřejmě máte.

3) Jak s agresorem bude pracovat OSPOD

S agresorem šikany, pokud bude oznámena na OSPOD, bude OSPOD pracovat asi stejně jako s ostatními nezletilými, kteří spáchali trestný čin (přečin) nebo čin jinak trestný či se dopustili přestupkového jednání. Znamená to, že s každým bude proveden výchovný pohovor na OSPOD, k pohovoru budou přizváni i rodiče nebo jiní zákonní zástupci (např. pěstouni). Budou zjišťovány jeho rodinné a sociální poměry, chování doma, ve škole, vztahy mezi ostatními vrstevníky apod. Bude nabídnuta možnost účasti v nějakém vhodném programu, dle povahy a intenzity pak zřejmě vše řešeno individuálně.

a) Máte nějakou metodiku k řešení kyberšikany? Pokud ne, jakou metodu využíváte vy osobně?

Nemáme. Jak sděleno výše, ještě nikdy jsem kyberšikanu osobně neřešila.

b) S kým spolupracujete ohledně agresora kyberšikany?

Pokud bych řešila, pak jistě s rodiči nebo jinými zákonnými zástupci (např. pěstouny), se školou, vhodným zařízením poskytujícím poradenství, nějakou vhodnou NNO (Nestátní nezisková organizace), která se zabývá tímto tématem a nabízí např. vhodný program, dále třeba s SVP (Středisko výchovné péče), psychologem, lékařem, prostě někým, kdo k dotyčnému má nějaký vztah nebo ho vede v evidenci

c) Co hrozí agresorovi kyberšikany podle věku nebo kam ho můžete poslat?

Stejně jako u jiných protiprávních skutků. Záleží na závažnosti.

Podle závažnosti, intenzity, délky trvání a individuální situaci by šlo o výchovný pohovor, zjišťování všech skutečností, vyhodnocení situace dítěte.

Pokud by šlo o trestný čin (mladistvý od 15 do 18 let), či čin jinak trestný (mládež do 15 let), pak by mohl být dotyčný projednáván i soudně, pod by se jednalo o přestupkové jednání, pak tedy v rámci přestupkového řízení (mládež 15-18 let). Jinak je možnost dotyčného doporučit do vhodného programu, poslat k psychologovi, doporučit na diagnostický pobyt.

d) Jakou navrhujete obranu proti kyberšikaně? Navrhovali byste nějaké zlepšení?

Nevím, neznám tuto problematiku osobně.

Příloha V. Přepis rozhovoru s respondentem J. S.

1) Identifikovat a popsat aspekty, které vedou agresora k páchání kyberšikany

Děti tráví většinu volného času na internetu, především na soc. sítích. Neumí čas trávit smysluplně a často k tomu nejsou ani vedeny ze strany rodičů. Pro rodiče je tato varianta pohodlnější a setkáváme se i s názory, že je to bezpečnější než pustit dítě ven do „nebezpečného světa". Rodiče nemají dostatek informací, nemají takové kompetence, aby mohli sledovat virtuální svět jejich potomků (rodičovská kontrola aj.), často ani rodičovské kompetence, které mohou včas zasáhnout, a především nemají chuť do tohoto prostředí nahlédnout.

a) Kdo byl agresorem kyberšikany, popište?

Spolužák, spolužačka. Kamarád. Rozvádějící se rodič (bývalý milenec).

b) Jaké motivy vedou agresory ke kyberšikany?

Motivací agresora může být: zahánění nudy, zábava, snaha získat si přízeň spolužáků, rasové konflikty, spory ve třídě, rozpad přátelství, proměna třídního kolektivu, zveřejnění osobních informací apod. Máme i zkušenosti, že některé šikanované děti často šikanují v novém prostředí (např. změna školního kolektivu) nebo se k někomu přidají.

c) Jaké typy agresorů Jste měli, popište?

Charakteristika agresorů se liší, nejde specifikovat z hlediska pohlaví, soc. začlenění, inteligence, stejně tak sebevědomí může mít agresor nízké i vysoké.

Poslední dobou se v praxi setkáváme s případy, kdy pachatel nechtěl oběti ublížit, ale pouze se pobavit „na její účet" a pobavit tak spolužáky, partu aj.

d) Jaké si vybírá agresor oběti kyberšikany, popište?

Oběti většinou stalkera znají, často jde o bývalého kluka, zrazeného kamaráda, spolužáka. Stalker může být ale i neznámý, a to v případě, že si oběť vyhlédl náhodně na internetu – většinou podle profilové fotky na soc. síti.

2) Jaké používá agresor techniky kyberšikany

Ve své praxi jsem se setkala s:

Publikování ponižujících záznamů a fotografií

Nahrávání fyzických útoků mezi spolužáky

Nahrávání učitelů a sdílení na soc. sítích

Ztrapňování prostřednictvím falešných profilů

Vyloučení ze skupiny v různých aplikacích (whatsapp, msg, apod.)

a) Jaké používají agresoři technologie (např. telefon, atd), od nejpoužívanější vzestupně?

1. Mobilní telefon, 2.tablet, 3.PC

b) Jaké používají agresoři prostory (např. Facebook, atd), od nejpoužívanější vzestupně?

Soc. sítě – Instagram, Tik Tok, Snapchat aj.

3) Jak s agresorem bude pracovat OSPOD

Kurátor – rozhovor zaměřený na motivaci ke změně, poučení o právních důsledcích v případě, že šikana vede k trestné činnosti – ublížení na zdraví /zdravotní následky šikany/. Spolupráce s PČR. Spolupráce se školou (výchovný poradce, metodik prevence) – týká-li se to spolužáků, učitelů apod. Spolupráce se Střediskem výchovné péče. Prevent – poradna pro nelátkové závislosti

a) Máte nějakou metodiku k řešení kyberšikany? Pokud ne, jakou metodu využíváte vy osobně?

Nemáme. Máme k dispozici různá školení týkající se tématu.

MŠMT má vypracovaný metodický pokyn k řešení šikany.

b) S kým spolupracujete ohledně agresora kyberšikany?

Viz výše

c) Co hrozí agresorovi kyberšikany podle věku nebo kam ho můžete poslat?

Kyberšikana jako taková není žádným přestupkem ani samostatným trestným činem. Často však chování, které tímto výrazem označujeme, naplňuje znaky některého z přestupků, nebo dokonce naplňuje skutkové podstaty některých trestných činů. Není proto pravda, že by lidé ubližující druhým na internetu nebo mobilními telefony byli nepostižitelní.

Děti nad 15 let jsou trestně odpovědní, tudíž mohou být potrestáni v rámci trestního řízení. Do 15 let PČR pro věk odloží, avšak i tak může být čin jinak trestný (např. šíření dětské pornografie – přeposílání nahatých fotek) projednán před soudem.

d) Jakou navrhujete obranu proti kyberšikaně? Navrhovali byste nějaké zlepšení?

V oblasti prevence může mít kromě rodiny vliv i škola. Ta může v rámci programů prevence objednat do školy experty z řad neziskových organizace, kteří se problematikou zabývají. Škola by ve svých metodických plánech měla zařadit do výuky předmět zabývající se mediální gramotností všeobecně, v rámci tohoto předmětu by se děti seznamovaly s nástrahami internetu (nejen s kyberšikanou, ale také s tématy jako je fake news, dezinformace, kritické myšlení.).

ABSTRAKT

Kosobudová L. Kyberšikana dětí do 18 let z pohledu agresora a sociálních pracovnic z OSPODU. České Budějovice.2023. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra etiky, psychologie a charitativní práce. Vedoucí práce doc. PhDr. David Urban, Ph. D.

Klíčová slova: kyberšikana, OSPOD, agresor, kyberprostor, sociální sítě.

Bakalářská práce se zaobírá problematikou kyberšikany dětí do 18 let z pohledu agresora. Cílem teoretické části je identifikovat a popsat aspekty, které vedou agresora k páchání kyberšikany, jaké používá techniky a jak s ním bude pracovat OSPOD, který se touto problematikou zaobírá. Výzkumná část je utvořena kvalitativním výzkumem, který je tvořen prostřednictvím řízených rozhovorů s pracovnicemi OSPODU. Pokusím se tento výzkum objasnit. Výzkum se zabývá všeobecně agresorem kyberšikany a řešením této sociální skupiny z pohledu OSPODU.

ABSTRACT

Kosobudová L. Cyberbullying of children under 18 from the perspective of the aggressor and social workers from OSPOD. České Budějovice. 2023. Bachelor thesis. University of South Bohemia in České Budějovice. Faculty of Theology. Department of Ethics, Psychology and Charity Work. Supervisor doc. PhDr. David Urban, Ph.D. D.

Keywords: cyberbullying, OSPOD, aggressor, cyberspace, social networks.

The bachelor's thesis deals with the issue of cyberbullying of children under the age of 18 from the perspective of the aggressor. The aim of the theoretical part is to identify and describe the aspects that lead the aggressor to commit cyberbullying, what techniques he uses and how OSPOD, which deals with this issue, will work with him. The research part is formed by qualitative research, which is created through guided interviews with OSPOD employees. I will try to clarify this research. The research deals with the aggressor of cyberbullying in general and the solution of this social group from the point of view of OSPOD.